

ALMEGÅRD ØVELSESPLADS

Drifts- og plejeplan 2021-2036

INDHOLDSFORTEGNELSE

LÆSEVEJLEDNING	1
1. RESUMÉ	2
2. INDLEDNING	3
2.1 Drifts- og plejeplaner	4
2.1.1 Formål og målgruppe	4
2.1.2 Indhold	4
2.1.3 Revision, ændringer og tillæg	5
2.1.4. Planproces	5
2.1.5 Planperiode	5
2.1.6 Virkning, retsgrundlag og myndighedsinddragelse	5
2.1.7 Relation til lovgivning	5
2.1.8 Konkret implementering	5
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Almegård Øvelsesplads	5
2.2.1 Revideret drifts- og plejeplan for Almegård Øvelsesplads	6
3. MÅLSÆTNINGER	8
3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger	8
3.1.1 Operativ anvendelse	8
3.1.2 Lovgivning	8
3.1.3 Offentlighedens adgang	9
3.2 Konkrete driftsmålsætninger for Almegård Øvelsesplads	9
3.2.2 Mål for lovgivne forpligtigelser	11
3.2.3 Offentlighedens adgang	13
4. STATUS	15
4.1 Historie over området	15
4.2 Landskab og geografi	15
4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag	15
4.3.1 Terrænet og dets inddeling	15
4.3.2 Arealfordeling	16
4.3.3 Naboforhold	16
4.3.4 Kortmaterialer	17
4.3.4.1 Grundkort, Kortbilag 1	17
4.3.4.2 Aktivitetskort, Kortbilag 2	17
4.3.4.3 Skovudviklingstypekort, Kortbilag 3	17

4.4	Militær anvendelse	17
4.5	Naturbeskyttelseslovgivning.....	18
4.5.1	Bilag IV-arter	18
4.5.2	Nationalt beskyttet natur.....	19
4.5.3	Fredede og rødlistede arter	19
4.5.4	Fortidsminder	19
4.5.5	Fredninger.....	19
4.5.6	Fredskov.....	19
4.5.7	Invasive arter og problemarter	19
4.6	Offentlighedens adgang.....	20
5.	ANALYSE	22
5.1	Evaluering af gældende plan	22
5.1.1	Naturværdier	22
5.1.2	Offentlighedens adgang.....	25
5.2	Ny indsats	25
5.2.1	Tilgroning	26
5.2.2	Hydrologi.....	26
5.2.3	Skovplanlægning.....	27
5.2.4	Invasive arter og problemarter	27
5.2.5	Beskyttede arter	27
5.2.6	Støj og forstyrrelse.....	28
5.2.7	Offentlighedens adgang.....	28
6.	VISIONER.....	29
	Det åbne landskab	31
	Det halvåbne landskab	32
	Det lukkede landskab	33
7.	AKTIVITETER.....	34
7.1	Rydning af skov og vedvækst.....	34
7.2	Slåning og opsamling	35
7.3	Afgræsning.....	36
7.4	Beplantningspleje	37
7.5	Hydrologi	38
7.6	Bekæmpelse af invasive plantearter og problemarter	39
7.7	Kulturhistorie	40

7.8 Offentlighedens adgang.....	40
7.9 Kultivering.....	40
7.10 Ikke modelbeskrevne aktiviteter	41
7.11 Militære operative ønsker (projekter)	41
8. REFERENCER	44
9.BILAG	45
9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen	45
9.2 Modeller45	
Model 1. Rydning	46
Model 2. Ekstensiv slåning Slåning er velegnet til vedligeholdende pleje på hede, slette og strandeng samt brandbælter, hvor eventuel træagtig opvækst er mindre end ca. 1 cm (diameter). Slåning gør i en række tilfælde øvelsesaktiviteter lettere at gennemføre og kan endvidere anvendes som forberedelse til afbrænding og lette styringen heraf.....	46
Model 3. Opsamling af afslået materiale	47
Model 4. Afgræsning Afgræsning skal forinden igangsættelse altid godkendes af Forsvarskommandoen, og være foreneligt med det operative behov. Det skal tillige tilsikres at afgræsning ikke medfører begrænsninger for den operative brug fremadrettet.	47
Ved et passende græsningstryk kan afgræsning modvirke tilgroning med høj urte- og græsvegetation samt træer og buske. I modsætning til rydning kan afgræsning kun sjældent genskabe lysåbne naturtyper, men først og fremmest bidrage til at vedligeholde eksisterende lysåbne arealer. I forhold til den militære arealudnyttelse er afgræsning dog ofte problematisk - særligt i skydeområder, hvor græssende dyr kan blive ramt, og hvor tilsyn kan være besværliggjort i perioder med vedvarende skydeaktiviteter. I skydeområder kan afgræsning derfor som udgangspunkt kun lade sig gøre i skydefri perioder af en vis varighed f.eks. i sommerferien.	47
Model 5. Beplantningspleje.....	47
Model 6. Skovudviklingstype 94: Urørt skov	48
Model 7. Hydrologi	48
Model 8. Invasive arter	48
Model 9. Pleje af fortidsminder.....	48
Model 10. Offentlig adgang.....	49
Model 12. Artsbeskyttelse.....	49
9.3 Ordensregler	50
9.4 Kommentarer fra ekstern høring.....	51
9.5 Høringssvarene	52
9.5.1 Bornholm Regionskommunes høringssvar	52

LÆSEVEJLEDNING

Drifts- og plejeplanen gennemgår de overordnede mål for Almegård Øvelsesplads, status samt hvilke langsigtede visioner for driften, som de beskrevne aktiviteter skal understøtte.

Planen beskriver i indledningen baggrunden for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets terræner og specifikt for Almegård Øvelsesplads. I afsnittet om målsætninger beskrives herefter de kort- og langsigtede mål for Almegård Øvelsesplads, opdelt i strategiske, taktiske og operationelle mål for henholdsvis den militære anvendelse, lovgivningen og adgangsforhold.

Nuværende status for terrænet er grundlaget for en analyse af den prioriterede indsats, der skal iværksættes. Kapitel 4, der omhandler status, indeholder således en beskrivelse af terrænets historie, geologi, ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier, samt en beskrivelse af adgangsforhold.

Planens analysedel omfatter både en opsamling på det udarbejdede tillæg til den tidligere drifts- og plejeplan og en redegørelse for hvilken ny indsats, der skal gennemføres i indeværende planperiode. Indsatsen bygger desuden på de langsigtede visioner, der knytter sig konkret til Almegård Øvelsesplads, imens generelle visioner for Forsvarsministeriets terræner gennemgås i bilag 9.1.

Til sidst beskrives i tabelform de konkrete aktiviteter, der danner grundlaget for realisering af de beskrevne indsatser. Aktiviteterne bygger på en række modeller (metoder til naturpleje), der findes beskrevet i bilag 9.2. Ordensregler for terrænet findes i bilag 3. Kommentarer til den eksterne høring gennemgås i bilag 9.4, og det beskrives, hvordan kommentarerne eventuelt har haft indflydelse på planens aktiviteter. Selve høringssvarene fremgår af bilag 9.5.

Hvert kapitel (undtagen kapitel 1) indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med kursiv.

1. RESUMÉ

Siden 1991 er der for en række af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesområder udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre rammerne for uddannelse og træning af militære enheder under realistiske vilkår og samtidig tilgodese hensynet til overholdelse af naturbeskyttelseslovgivningen. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses bestemmelse for drifts- og plejeplaner (FESBST 610-6).

Formålet med drifts- og plejeplaner er at understøtte og tilsikre at uddannelses- og øvelsesvirksomhed både nu og fremadrettet kan finde sted på Forsvarsministeriets arealer. Udarbejdelse af drifts- og plejeplaner skal sikre, at skyde- og øvelsesterrænerne til hver en tid har tilfredsstillende kulisser til den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske forhold for de operative enheder og myndigheder under Forsvarsministeriet, samtidigt med at naturbeskyttelseslovgivning overholdes.

Drifts- og plejeplanerne må ikke resultere i indskrænkninger af de operative enheders brug af skyde- og øvelsesterrænerne på sigt. Derimod skal drifts- og plejeplanerne til stadighed fremme de operative enheders muligheder for fleksibilitet i uddannelses- og øvelsesøjemed.

Drifts- og plejeplaner tjener således som det redskab, Forsvarsministeriet anvender til at gennemføre en arealforvaltning, der bedst muligt tager hensyn til de operative behov.

Nærværende drifts- og plejeplan fastsætter rammen for udviklingen af Almegård Øvelsesplads for perioden 2021-2036. Planen indebærer, at den militære anvendelse, kan fortsætte og udbygges i planperioden med fokus på uddannelse af de militære enheder, som er garnisoneret på Almegård Kaserne.

Almegård Øvelsesplads udgør i alt 247 ha, hvoraf 51 ha er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 som overdrev og sø.

Planen tilsigter, at den militære anvendelse fortsat kan finde sted på øvelsespladsen, og foreskriver samtidig aktiv pleje af det militære kulisselandskab ved rydning, slåning og afgræsning. Selve indsatsen på terrænet formuleres i planens kapitel 7, Aktiviteter. Modellerne for, hvordan indsatsen skal gennemføres, er som udgangspunkt fastlagt ud fra Forsvarsministeriets generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper.

Almegård Øvelsesplads anvendes og forvaltes intensivt i forbindelse med militær uddannelse og træning.

2. INDLEDNING

Dette kapitel beskriver baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets arealer generelt, herunder formålet med planlægningen, planprocessen og retsvirkning af planen. Desuden beskrives den konkrete baggrund for drifts- og plejeplanen for Almegård Øvelsesplads.

I gennem de sidste 100 år er en række områder i Danmark blevet udlagt til militære formål, hvoraf en stor del er skyde- og øvelsesterræner. Forsvarsministeriet råder således i dag over et samlet areal på ca. 31.500 ha, hvoraf størstedelen udgøres af nogle få, meget store terræner. En stor del af arealerne er tidligere landsbrugsarealer, der ikke for nylig har været i omdrift. Der er desuden en del arealer, som er bortforpagtet til ekstensivt landbrug. Den primære målsætning for arealerne er anvendelsen til militære uddannelsesformål, samt sikre lovgivne forpligtigelser. Endeligt gælder, at Forsvarsministeriets arealer er åbne for offentligheden, når dette kan forenes med de militære og lovgivne målsætninger og forpligtigelser. For langsigtet at kunne tilgodese de ovennævnte interesser, der er tilknyttet terrænerne, er det helt afgørende at sikre en effektiv og målrettet planlægning, hvilket er en høj prioritet hos Forsvarsministeriet.

Fælles for skydeterræner og øvelsespladser er, at de danner grundlag for Forsvarsministeriets uddannelse og træning. På skydeterræner anvendes skarp ammunition. Offentligheden har derfor under normale omstændigheder ikke adgang.

Almegård Øvelsesplads er et terræn, hvor uddannelse med skarp ammunition kan forekomme uden for de tilknyttede skydebaner. Der er kun adgang for offentligheden til hele eller dele af terrænet, når der ikke finder militære aktiviteter sted.

2.1 Drifts- og plejeplaner

Siden 1991 er der udarbejdet drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner med henblik på at sikre mulighederne for den nødvendige uddannelse og træning af enheder under så realistiske forhold som muligt og samtidig sikre overholdelse af naturbeskyttelseslovgivningen.

Drifts- og plejeplanerne udarbejdes af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Det er med nærværende plan sikret, at eksisterende lovmæssige bindinger er overholdt. Ved nye væsentlige bindinger kan planerne tilpasses, eventuelt via et tillæg. Mindre ændringer, særligt af militær interesse, kan gennemføres uden tillæg. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle bestemmelser for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner FESBST 610-6.

2.1.1 Formål og målgruppe

Formålet med drifts- og plejeplanerne er at sikre et dokument for Forsvarsministeriet, der:

- Beskriver målsætninger for den militære anvendelse, de lovgivne forpligtigelser og offentlighedens adgang, der knytter sig til terrænerne
- Fremlægger en status for terrænernes naturværdier og anvendelse
- Foretager en analyse af, hvordan målsætningerne bedst tilgodeses og forenes
- Opstiller visioner for den langsigtede udvikling af terrænerne
- Fastlægger generelle modeller og konkrete aktiviteter for forvaltningen i planperioden.

Drifts- og plejeplaner tjener således som det redskab, Forsvarsministeriet anvender til at gennemføre en arealforvaltning, der bedst muligt tager hensyn til de operative behov.

De primære modtagere af drifts- og plejeplanerne er den til enhver tid driftsansvarlige myndighed hos Forsvarsministeriet samt de militære brugere. Hertil kommer civile myndigheder, frem for alt kommunerne, som med drifts- og plejeplanen opnår et solidt og veldokumenteret udgangspunkt for administrationen af lovgivning på terrænerne.

2.1.2 Indhold

Drifts- og plejeplanerne er udarbejdet, så de bliver så operationelle som muligt. De beskrivende afsnit refererer fortrinsvis til tilgængelig information, f.eks. tidligere drifts- og plejeplaner, der ofte rummer en mængde værdifuld dokumentation. Samtidig er det hensigten, at planerne, for at bevare størst mulig aktualitet, ikke beskriver forskrifter og målsætninger, der er stærkt foranderlige. Dette gælder ikke mindst de militære målsætninger, der har vist sig at kunne ændres over kort tid.

Drifts- og plejeplanerne skal sikre at skyde- og øvelsesterrænerne til hver en tid har tilfredsstillende kulisser til den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske forhold for de operative enheder og myndigheder under Forsvarsministeriet, samtidigt med at naturbeskyttelseslovgivning overholdes.

Konkrete projekter skal i hvert enkelt tilfælde vurderes og behandles ved den til enhver tid relevante myndighed. Se desuden afsnit 2.1.7.

Drifts- og plejeplanerne følger en kapitelstruktur, hvor målsætningerne vægtes højt, således at disse på baggrund af et analyseafsnit nemt og overskueligt kan omsættes til egentlige aktiviteter. En gennemgående struktur i planerne er opdeling i følgende tre prioriteringer:

- 1) Militæranvendelse: Uddannelse og træning
- 2) Lovgivning
- 3) Offentligheden: Adgang, sikkerhed

2.1.3 Revision, ændringer og tillæg

Planerne evalueres halvvejs i planperioden. Der kan løbende ved behov foretages revision eller udarbejdes tillæg for specifikke, afgrænsede temaer.

2.1.4. Planproces

Revision og udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne indebærer en række faser: Igangsættelse, indsamling af data og materiale, formulering, høring, godkendelse og publicering og endelig implementering. Interne brugere og eksterne bidragsydere inddrages via høring og konsultation med henblik på identificering af forslag og ønsker til planlægningen samt indsamling af relevante data fra forskningsinstitutioner, myndigheder, nabolodsejere og interesseorganisationer. Ansvar for planprocessen, der er nærmere beskrevet i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle bestemmelser for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner FESBST 610-6, påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

2.1.5 Planperiode

Planperioden for drifts- og plejeplanerne er fastsat til 15 år, og konkrete plandispositioner tilrettelægges inden for denne tidsramme. Der kan for nogle aktiviteter være tale om en kortere implementeringsfrist, hvilket vil fremgå af aktivitetsskemaet.

2.1.6 Virkning, retsgrundlag og myndighedsinddragelse

Drifts- og plejeplanerne er ikke juridisk bindende. En række af de aktiviteter, planerne beskriver, kræver dispensation og/eller tilladelse mv. i henhold til dansk lovgivning, herunder lovgivning, der er en udmøntning af internationale direktiver. Det er ønsket, at planerne skal fungere som en platform for samarbejde mellem Forsvarsministeriet og lokalsamfundet og bidrage til gensidig forståelse for terrænenes drift, pleje og militære anvendelse.

2.1.7 Relation til lovgivning

Det sikres løbende, at eksisterende og nye lovmæssige bindinger bliver integrerede i drifts- og plejeplanerne. Konkrete projekter skal i hvert enkelt tilfælde vurderes og behandles ved den til enhver tid relevante myndighed.

2.1.8 Konkret implementering

Drifts- og plejeplanerne vil i kraft af deres relativt lange gyldighedsperiode kun vanskeligt kunne anvendes som et iværksættelsesdokument til direkte dag-til-dag-implementering af konkret forvaltning.

Den myndighed, der til enhver tid har ansvaret for den specifikke implementering af drifts- og plejeplanerne, omsætter planens aktivitetsoversigter til konkrete tiltag på det enkelte terræn og har desuden ansvaret for, at den enkelte aktivitet til enhver tid er i overensstemmelse med gældende lovgivning. Ved eventuel tvivl om, hvorvidt en given aktivitet kan gennemføres lovligt, skal dette altid afklares i samarbejde med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Almegård Øvelsesplads

Almegård Øvelsesplads er beliggende nord for Rønne på det vestlige Bornholm. Terrænet, der i sin helhed er ejet af Forsvaret, udgør 247 ha, hvoraf 52 ha er skovbevokset.

Almegård Øvelsesplads anvendes primært af Hærens og Hjemmeværnets hjemmehørende enheder. Beredskabsstyrelsen, politiet og mindre civile foreninger anvender ligeledes terrænet.

Der findes ud over idrætsmarken med tilhørende faciliteter beliggende syd for Almegårdsvej en række andre faste faciliteter såsom køregård, nærkampsbane, felt-forhindringsbane, gruppekampstilling, 25 m pistol-

bane og en række kulisseygninger, der tidligere har været landbrugsejendomme. Derudover opretholdes gårdene Lille Almegård og Jydegården med depotformål.

Offentligheden har mellem solopgang og solnedgang adgang til Almegård Øvelsesplads, når der ikke er skydning eller øvelser. Dele af terrænet kan benyttes, selvom der er øvelser i andre dele af terrænet. Dette er vist med skiltning ved indgangene.

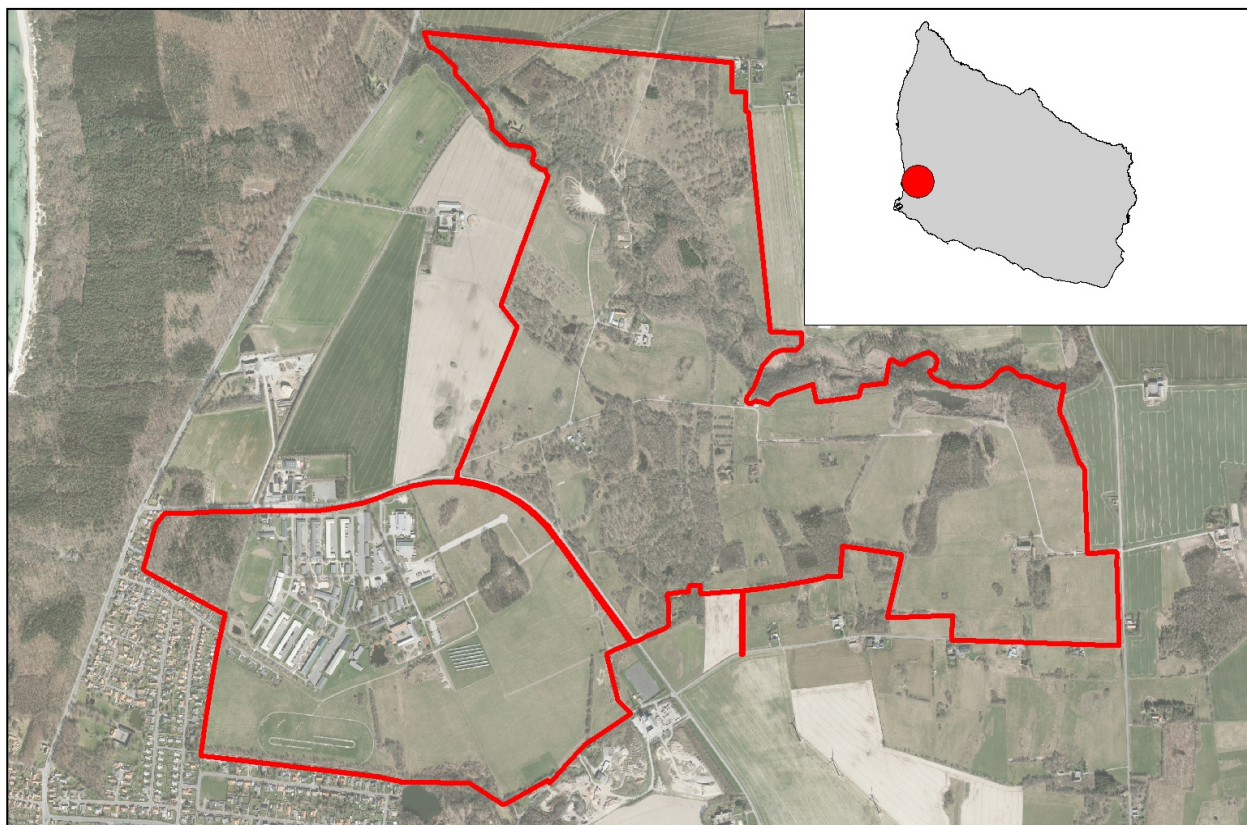
2.2.1 Revideret drifts- og plejeplan for Almegård Øvelsesplads

Udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan er påbegyndt i 2018 og har inddraget en række interne og eksterne interesseparter. Processen er afsluttet i 2021 og har blandt andet haft den tidligere drifts- og plejeplan (Naturstyrelsen og Hæren Operative Kommando 2004) samt evaluering heraf (FES 2015) som et særligt betydende grundlag.

I forbindelse med udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan er der foretaget indsamling af data og materiale for at evaluere den drift, der har været på terrænet i løbet af den foregående drifts- og plejeplanperiode. Der er foretaget besigtigelse af terrænet med stedvise observationer af dyre- og planteliv ultimo maj 2018.

Der har været afholdt et brugermøde med de militære brugere af terrænet i maj 2018, og et opfølgende brugermøde i maj 2019. På møderne blev en række ønsker til terrænets udvikling gennemgået ligesom problemstillinger og udfordringer i terrænplejen blev besigtiget i praksis. Der har været afholdt Bioblitz på terrænet primo juni 2019.

Efterfølgende er der med udgangspunkt i de militære målsætninger foretaget en afvejning af ønsker og behov for udviklingen af terrænet. Planen har været sendt i intern høring i december 2019 og i ekstern høring 2021.

Figur 2-1 Almegård Øvelsesplads

3. MÅLSÆTNINGER

Dette kapitel beskriver målsætningen for Almegård Øvelsesplads på kort og lang sigt. Kort- og langsigtede målsætninger har fungeret som et arbejdsredskab under drifts- og plejeplanens udarbejdelse og er bestemmende for den fremtidige drift og pleje af terrænet.

3.1 Forsvarsministeriets generelle drifts- og plejemålsætninger

Formålet med drifts- og plejeplaner er at understøtte og tilsikre at uddannelses- og øvelsesvirksomhed både nu og fremadrettet kan finde sted på Forsvarsministeriets arealer. Udarbejdelse af drifts- og plejeplaner skal sikre, at skyde- og øvelsesterrænerne til hver en tid har tilfredsstillende kulisser til den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske forhold for de operative enheder og myndigheder under Forsvarsministeriet, samtidigt med at naturbeskyttelseslovgivning overholdes.

Drifts- og plejeplanerne må ikke resultere i indskrænkninger af de operative enheders brug af skyde- og øvelsesterrænerne på sigt. Derimod skal drifts- og plejeplanerne til stadighed fremme de operative enheders muligheder for fleksibilitet i uddannelses- og øvelsesøjemed.

Drifts- og plejeplaner tjener således som det redskab, Forsvarsministeriet anvender til at gennemføre en arealforvaltning, der bedst muligt tager hensyn til de operative behov.

Disse mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets generelle retningslinjer udmøntet i en række kortsigtede drifts- og plejemålsætninger for de enkelte delarealer.

Målene opdeles i strategiske, taktiske og operationelle mål. De strategiske mål er langsigtede, mens både de taktiske og operationelle mål skal søges opfyldt indenfor planperioden. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og strategiske til det konkrete og operationelle.

3.1.1 Operativ anvendelse

Arealerne på Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes primært af ministeriets egne enheder til uddannelsesmæssig brug. Desuden bliver arealerne anvendt af Totalforsvarets øvrige myndigheder såsom politiet. Arealerne skal fremstå så varierede som muligt, så de over tid indeholder de terræntyper, der først og fremmest er behov for til militære uddannelser.

3.1.2 Lovgivning

Forsvarsministeriets arealer udgør i kraft af mange års ekstensiv drift og militær brug nogle af de mest værdifulde naturområder i Danmark. Mange terræner er helt eller delvist udpeget som naturarealer af international betydning med krav om en aktiv indsats for at sikre gunstig bevaringsstatus for særligt udpegede naturtyper og arter (såkaldte Natura 2000 områder, i alt ca. 17.000 ha).

Ifølge vejledningen til naturbeskyttelsesloven forudsættes, "at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand".

Det er en generel målsætning, at Forsvarsministeriet bidrager til sikring af naturværdierne på de arealer, der er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Forsvarsministeriets arealer rummer ydermere andre væsentlige samfundsmæssige værdier i form af blandt andet kulturminder, som skal beskyttes.

3.1.3 Offentlighedens adgang

Hovedparten af Forsvarsministeriets arealer er tilgængelige for offentligheden, når arealerne ikke anvendes til militær uddannelse og øvelser. Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer mv. kan være permanent afspærret for offentligheden af hensyn til sikkerhed.

3.2 Konkrete driftsmålsætninger for Almegård Øvelsesplads

Drifts- og plejemålsætningerne for Almegård Øvelsesplads har til formål at understøtte og tilsikre at uddannelses- og øvelsesvirksomhed både nu og fremadrettet kan finde sted på Forsvarsministeriets arealer. Udarbejdelse af drifts- og plejeplaner skal sikre, at skyde- og øvelsesterrænerne til hver en tid har tilfredsstillende kulisser til den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske forhold for de operative enheder og myndigheder under Forsvarsministeriet, samtidigt med at naturbeskyttelseslovgivning overholdes.

3.2.1 Militære målsætninger

Det er et grundlæggende mål at bevare Almegård Øvelsesplads som en velfungerende øvelsesplads med mulighed for udvikling af terrænet for at sikre Totalforsvarets behov. Totalforsvaret består af Forsvaret, Hjemmeværnet, Beredskabsstyrelsen, Brandvæsenet, Redning og Politiet.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Almegård Øvelsesplads er en lokal øvelsesplads på 247 ha beliggende nord for Rønne i tilknytning til Almegård Kaserne. Øvelsespladsen anvendes primært af Hærens enheder garisoneret på Almegård Kaserne og af Hjemmeværnets enheder. Øvelsespladsen er en ubetinget nødvendighed for inddækning af uddannelsesbehovet for Hæren og Hjemmeværnets enheder på Bornholm. Øvelsespladsen anvendes primært til enkeltmands- og funktionsuddannelse, samt den grundlæggende enhedsuddannelse og mindre taktiske øvelsesaktiviteter.	Eksisterende faciliteter på øvelsespladsen skal bevares og vedligeholdes. Overordnet giver terrænet gode muligheder for gennemførelse af den grundlæggende enkeltmandsuddannelse samt enhedsuddannelse op til delingsstørrelse. Generelt bør der IKKE være områder som på grund af beplantning er ufremkommeligt. Overordnet skal øvelsespladsen fremstå som et lukket til halvåbent terræn, som specielt tilgodeser enkeltmandsuddannelse og uddannelse af mindre enheder til fods. Landskabselementer som levende hegn, volde, diger, grøfter mm skal kunne bruges som fremrykkeveje og stillingsindtagelse.	Eksisterende faciliteter plejes i overensstemmelse med de militære behov. Terrænets nuværende, overordnede indretning bevares. Uigennemtrængelige områder skal på sigt enten ryddes eller gøres passerbare ved udynding. Fremadrettet pleje af terrænet, herunder rydning og beplantning skal indtænke kravet om et generelt lukket til halvåbent terræn med observationsafstande på maksimalt 300 m. Der foretages rydning eller delvis rydning langs levende hegn, volde, diger, grøfter m.m.

Offentligheden har haft adgang til øvelsespladsen siden 1991. Øvelsespladsen anvendes i et vist omfang af Beredskabsstyrelsens enheder og af politiet. Ligesom flere civile foreninger anvender terrænet, når der er plads hertil.	Af hensyn til det omkringliggende civile terræn henlægges visse manøvre-faser med tungere, pansrede køretøjer under større øvelsesaktiviteter til pladsen. Opsiddet, administrativ transport af soldater rundt på øvelsespladsen foregår normalt i ikke terrængående køretøjer i modsætning til tidligere. Denne transportform medfører, at vejnettet på øvelsespladsen skal være af en vis kvalitet. Af sikkerhedshensyn skal det være muligt at tilsikre, at offentligheden ikke kan få adgang til terrænet, når det anvendes til militære formål. Dvs. det skal være muligt at aflukke indfaldsveje for civil adgang. Eksisterende faciliteter på øvelsespladsen skal bevares og vedligeholdes.	Eksisterende køre-spør skal vedligeholdes og evt. udbygges efterhånden som flere militære aktiviteter flyttes ind på øvelsespladsen. Eksisterende administrativt vejnet skal vedligeholdes og udbygges, så det kan tilgodese eksisterende krav til administrativ kørsel. Eksisterende faciliteter plejes i overensstemmelse med de militære behov.
--	--	---

3.2.2 Mål for lovgivne forpligtigelser

Målene for naturbeskyttelse på Almegård Øvelsesplads er primært affødt af bevarelsesmålsætninger for danske beskyttede naturtyper, idet store dele af terrænet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Målene opfyldes altovervejende igennem naturpleje og militærets brug af terrænet.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Beskyttede naturtyper Områdets økologiske stabilitet sikres gennem hensigtsmæssig pleje og hydrologi, samt fortsat militær anvendelse.	Naturtilstanden på beskyttede naturtyper (overdrev og vandhuller) sikres gennem terrænpleje.	Der skal foretages slåning og/eller afgræsning på alle overdrevsarealer samt rydning af træopvækst på arealer, hvor slåning ikke er tilstrækkelig eller mulig at gennemføre. Vandhuller plejes gennem pleje af bredarealer og evt. oprensning.

Levesteder for arter Levevilkår for Bilag IV-arter samt for fredede eller rødlistede arter på terrænet opretholdes	Flagermus: Træer med hulheder sikres. Markfirben: Yngle- og overvintringssteder sikres gennem pleje af lysåbne arealer. Padder: Yngle- og overvintringssteder sikres igennem pleje af yngleområder der består af lysåbne og fugtige arealer. Rødlistede insekter: Levesteder sikres igennem pleje af lysåbne arealer. Rødlistede fugle: Levesteder sikres igennem udvikling og sikring af skov.	Levesteder for Bilag IV-flagermus sikres gennem naturnær skovdrift, der bevarer gamle og døende træer. Levesteder for Markfirben plejes gennem rydning, slåning og kultivering. Vandhuller sikres som yngleområder for padder gennem rydning af træ- og buskopvækst samt evt. oprensning. Levesteder for rødlistede insekter plejes gennem rydning, slåning eller afgræsning. Levesteder plejes langsikret ved udlægning af skovbevoksede arealer.
Skov Naturnær skovdrift iværksættes på Almegård Øvelsesplads.	Omlægning af skovarealerne på øvelsespladsen fortsættes.	Naturnær skovdrift fortsættes i Soldaterskoven og Brohusskoven.
Invasive arter Invasive arter bekæmpes overalt på Almegård Øvelsesplads.	Invasive arter såsom gyvel, kæmpebjørneklo og japansk pileurt bekæmpes, og deres spredning forebygges.	De invasive arter bekæmpes gennem målrettet specifik overvågning og bekæmpelse samt gennem pleje af lysåbne naturtyper; primært overdrev.

Fortidsminder Fortidsminder sikres og bevares.	Fortidsminder i form af gravhøje, røser og et helleristningsfelt sikres gennem pleje.	Der udføres skånsom pleje efter behov under hensyn til bevarelse af fortidsmindet.
--	---	--

3.2.3 Offentlighedens adgang

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Offentligheden kan færdes på øvelsespladsen på etablerede stier og veje, når terrænet ikke anvendes til militære aktiviteter.	Offentlig adgang til øvelsespladsen sikres efter nuværende regler. Af sikkerhedshensyn skal det være muligt at tilsikre, at offentligheden ikke kan få adgang til terrænet, når det anvendes til militære formål.	Ny skiltning med tydeliggørelse af adgangsforhold etableres. Opsætning af nye bomme, der tydeliggør at terrænet er lukket /kan aflukkes. App'en: "Forsvarets Terræner" implementeres med opdaterede adgangsregler.

4. STATUS

Dette kapitel giver en status for forholdene på Almegård Øvelsesplads ved planperiodens start. Status indeholder en beskrivelse af ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og håndtering af offentligheden. Udarbejdelse af statusafsnittet i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra den tidligere drifts- og plejeplan for Almegård Øvelsesplads (Skov- og Naturstyrelsen og Lokalforsvarsregion Bornholms Værn 2004), evalueringen heraf (FBE 2015) samt Danmarks Miljøportal og Miljøministeriets MiljøGIS. Der henvises i øvrigt til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside for oplysninger om Forsvarsministeriets naturforvaltning.

4.1 Historie over området

Efter besættelsen og i forbindelse med dannelsen af Bornholms Værn blev Almegård Kaserne bygget i 1947. Bornholms Værn er senere afløst af en ny myndighed: Lokalforsvarsregion Bornholms Værn.

Øvelsespladsen opstod i forlængelse af byggeriet af kaserne. Terrænet bestod oprindeligt af jorderne under gårdene Bækkegård og Lille Almegård samt et par husmandssteder. Imidlertid var øvelsesaktiviteterne omfattende og foregik delvist i civilt terræn. Derfor opkøbtes ejendommen Jydegård. Senere er flere mellemliggende ejendomme opkøbt, så Almegård Øvelsesplads nu dækker et samlet areal på 247 ha.

4.2 Landskab og geografi

Almegård Øvelsesplads består syd for Almegårdsvej overvejende af tidligere landbrugsland, der i dag fremtræder som sletter og mere intensivt plejede arealer. Mod syd afgrænses øvelsespladsen af parcelhusbyggesler og industriområder.

Nord for Almegårdsvej findes ligeledes slettearealer, som oprindeligt har været landbrugsarealer til blandt andet gårdene Jydegård og Lille Almegård. Terrænet fremstår åbent til halvåbent med skovbevoksede partier af varierende størrelse overvejende i den centrale del. Mod nord skifter øvelsespladsen karakter og bliver stedvist mere kuperet og vildtvoksende. De åbne arealer udgøres overvejende af overdrev med kratbevoksninger. Mod nordøst gennemskæres øvelsespladsen af den dybt skårne Blykobbe Å, der med sin omgivende varierede løvskov løber som et grønt bælte gennem terrænet.

I terrænets sydvestligste og nordvestligste del ligger to skovbevoksede arealer, hhv. Soldaterskoven og Brohusskoven.

Jordbunden er set under et for øvelsespladsen overvejende rig og udgøres af kvartære aflejringer, der ligger over aflejringer fra før istiden. Den tidligere anvendelse til agerjord gør, at flere af sletterne fremstår næringsrige.

4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag

4.3.1 Terrænet og dets inddeling

Almegård Øvelsesplads er omfattet af 6 afdelinger, hvoraf afdeling 1 for størstedelen udgøres af Almegård Kaserne, der ikke indgår som en del af drifts- og plejeplanen. Som grundlag for planlægningen af drift og pleje er afdelingerne inddelt i en række litra, dvs. driftsenheder, der er ensartede med hensyn til terræn, naturtype, vækstforhold og anvendelse. Minimumsstørrelsen for en litra er som hovedregel for ubevoksede arealer ca. 1 ha. Markante, mindre bevoksninger eller andre arealer (herunder lavbundsarealer), der ikke

ønskes adskilt som selvstændig litra f.eks. på grund af størrelsen, men alligevel ønskes markeret på kortet, er indtegnet med prikket linje på kortene.

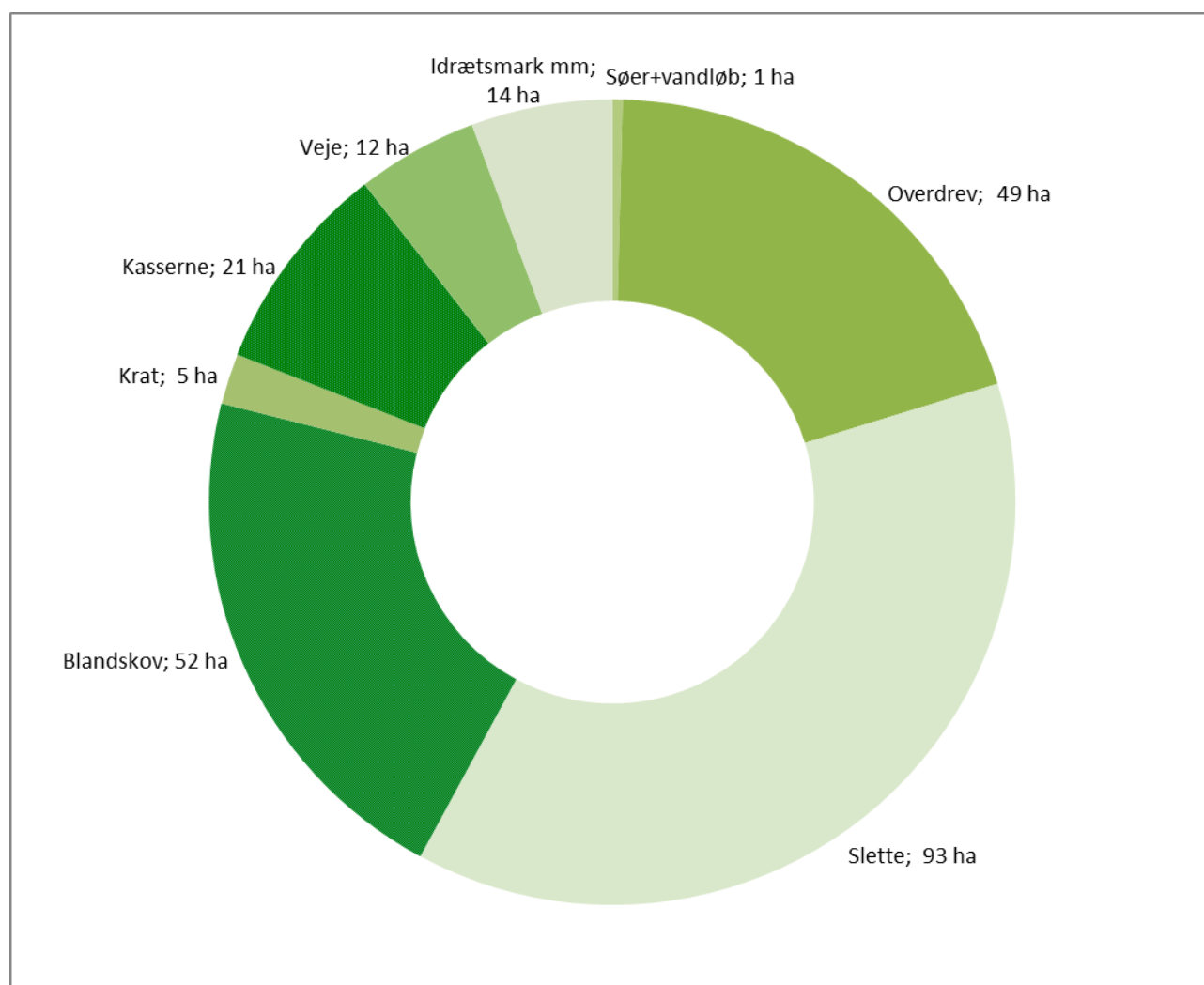
Den registrering af naturtyper, som er vist på grundkortet (Kortbilag 1), modsvarer den vejledende registrering af beskyttede naturarealer på Danmarks Miljøportal, herunder overdrev og søer, som er gældende ved denne plans udarbejdelse. De beskyttede naturtyper er beskrevet i afsnit 4.5.2.

De matrikulære forhold er ændret siden sidste drifts- og plejeplan, idet den østlige halvdel af søen "Lergraven" og arealerne øst herfor, er blevet erhvervet (se Kort 2-1). Det militært ejede areal udgør i dag 247 ha.

Ved udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan er arealanvendelsen vurderet, men der er ikke foretaget en opmåling vedrørende den præcise fordeling mellem de forskellige arealtyper.

4.3.2 Arealfordeling

Den omtrentlige fordeling mellem registrerede arealtyper, jf. grundkort, er som følger:

4.3.3 Naboforhold

Almegård Øvelsesplads grænser mod vest og sydvest op mod parcelhus- og industriområder i Rønne. I øvrige retninger grænser terrænet op til åbent landskab med agerland. Bortset fra Almegårdsvej, der gennemskærer den sydlige del af øvelsespladsen, og Tværvej, som afgrænser dele af øvelsespladsen mod syd, er øvelsespladsen afgrænset mod naboejendomme med markskel, levende hegn og vandløb.

4.3.4 Kortmaterialer

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet tre kort til den drifts- og plejeplan:

- Grundkort (Kortbilag 1)
- Aktivitetskort (Kortbilag 2)
- Skovudviklingstypekort (Kortbilag 3)

4.3.4.1 *Grundkort, Kortbilag 1*

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på tidspunktet for opstart af planprocessen (2018/ 2019). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for aktivitetskortet til planen.

Levende hegn, som er plantet under udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er medtaget på grundkortet.

4.3.4.2 *Aktivitetskort, Kortbilag 2*

Aktivitetskortet er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinjer beskrevet som aktiviteter i drifts- og plejeplanen. Systematikken er her, at der med farver og særlige signaturer angives de områder, hvor der gennemføres særlige aktiviteter og plejeforanstaltninger. En hel farve angiver aktiviteter, der er tilbagevendende, f.eks. bekæmpelse af invasive arter, slåninger og afgræsning, mens skravering angiver engangsindgreb (projekter). I visse tilfælde, f.eks. hvor aktiviteten dækker hele øvelsesterrænet, er tiltagene udeladt på kortbilaget.

4.3.4.3 *Skovudviklingstypekort, Kortbilag 3*

Skovudviklingstypekortet er en grafisk illustration af den fastlagte, planlagte udvikling, der udtrykker de langsigtede udviklingsmål i forbindelse med overgang til naturnær skovdrift på øvelsesterrænet.

4.4 Militær anvendelse

Den militære anvendelse af øvelsespladsen administreres fra Almegård Kasserne.

Almegård Øvelsesplads anvendes primært af de på Almegård Kasserne hjemmehørende enheder samt af hjemmeværns- og politienheder. Hertil kommer civile foreninger. Arealet anvendes primært til uddannelse af soldater og enheder garnisoneret på Almegård Kaserne. Der er tale om enkeltmands- eller enhedsskydninger med håndvåben, let og tungt maskingevær og håndgranater.

Disse anvender hovedsageligt hjulkøretøjer, og kun med mellemrum vil der kunne forefindes bæltekøretøjer i terrænet. Fremadrettet forventes udvidet øvelsesaktivitet med mange store hjulkøretøjrer med begrænset udsyn.

Udover faste bygninger (Lille Almegård, Bækkegård og Jydegård), der tjener til lager, findes følgende faciliteter på øvelsespladsen:

- Køregård
- Nærkampby
- Felt-forhindringsbane

- Fire delingskampstillinger
- 100 m skydebane
- En række kulisseygninger
- "Lade" ved Ålykkehus
- Skydeskivehus i ådalen
- Manøvrebane.

4.5 Naturbeskyttelseslovgivning

Almegård Øvelsesplads rummer store naturværdier, hvilket er beskrevet i den gældende drifts- og plejeplan (Skov- og Naturstyrelsen og Lokalforsvarsregion Bornholms Værn (2005)) samt evalueringen heraf (FBE 2015).

Der gives i det følgende en status for naturværdierne på Almegård Øvelsesplads. Rækkefølgen af beskrivelserne følger beskyttelsesniveauet, således at naturværdier med det højeste beskyttelsesniveau (Bilag IV-arter) beskrives først, derefter nationalt beskyttet natur samt øvrige temaer, herunder invasive arter.

4.5.1 Bilag IV-arter

EU's habitatdirektiv foreskriver særlig beskyttelse af en række plante- og dyrearter (EU, 1992). Denne indsats skal ske både indenfor og udenfor Natura 2000-områderne. Til gengæld er der ikke, som for udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne, krav om, at der skal gøres en aktiv indsats, blot må aktiviteter ikke være i modstrid med målsætning om sikring af gunstig bevaringsstatus for disse arter. Ligeledes må artens økologiske funktionalitet ikke påvirkes negativt.

Ifølge rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser (Søgaard & Asferg, 2007) er der registreret følgende Bilag IV-arter i det 10 x 10 km UTM-kvadrat, som omfatter Almegård Øvelsesplads: Vand-flagermus, brun-flagermus, syd-flagermus markfirben, springfrø, løvfrø og stor vandsalamander.

I forbindelse med feltarbejdet for nærværende drifts- og plejeplan er der registreret markfirben, løvfrø og stor vandsalamander samt snog.

Flagermus

Øvelsespladsen er et potentielt fourageringsområde for flagermus med forekomst af løvskov, uregelmæssige skovbryn, åbne arealer og søer.

Mark-firben

Markfirben er vidt udbredt i Danmark, også i lokalområdet omkring Almegård Øvelsesplads. Arten er registreret på selve øvelsespladsen.

Springfrø

Springfrø er udbredt i næsten hele Sydøstdanmark, inklusive på Bornholm. Den er ikke med sikkerhed konstateret på øvelsespladsen.

Løvfrø

Løvfrø er fortsat udbredt forekommende på Bornholm og er set i flere vandhuller på terrænet og talrigt desuden i vandhuller ganske tæt på øvelsespladsen.

Stor vandsalamander

Denne art er som flere af de øvrige arter udbredt forekommende i rene og varme vandhuller på Bornholm. Den findes på øvelsespladsen i flere vandhuller.

4.5.2 Nationalt beskyttet natur

Godt en femtedel (51 ha) af Almegård Øvelsesplads er beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3 som overdrev og sø (se Kortbilag 1).

Overdrev

De ca. 50 ha overdrev ligger som ret store sammenhængende arealer mellem Almegårdsvej og Stenløkkerne, sydvest for Lille Almegård og i øvelsespladsens nordøstlige hjørne, nord for Blykobbe Å. Vegetationen på overdrevene er stedvis rig og kalkpåvirket; stedvis med floristisk mere trivial vegetation domineret af Almindelig Rajgræs, Rød Svingel og andre kulturgræsser.

Søer, vandhuller og vandløb

I alt findes 9 søer og vandhuller på øvelsespladsen med et samlet areal på 1 ha. Lergraven udgør heraf alene 0,9 ha. Terrænets søer og vandhuller er forskelligartede, afhængigt af deres placering og vandtilgang. Generelt er de dog næringsrige med rig bredvegetation.

Blykobbe Å løber i terrænets nordøstlige og nordlige del. Det er for størstedelen overskygget af omgivende løvtræer og har begrænset plantevækst, men dog en rig mosflora på sten og brinker i vandløbet.

4.5.3 Fredede og rødlistede arter

Ud over de arter, der er optaget på Habitatdirektivets Bilag IV (se afsnit 4.5.1) kan en række dyr og planter på Almegård Øvelsesplads være fredet i henhold til artsfredningsbekendtgørelsen (Naturstyrelsen, 2016b) eller nationalt rødlistede. Det drejer sig blandt andet om alle flagermus, padder og krybdyr samt en række insekter.

Ved besigtigelsen af terrænet i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan blev iagttaget de fredede arter skovfirben, lille vandsalamander, grøn frø og latterfrø.

Af rødlistede arter findes hare, kejserkåbe, sekspletet køllesværmer, lille flagspætte og bakke-svovlrod. Af fredede arter findes udover padder, krybdyr og flagermus desuden orkidéerne tyndakset gøgeurt og skovhullæbe.

4.5.4 Fortidsminder

På terrænet findes som tidligere nævnt fire gravhøje, to røser og en sten med helleristninger. De fire gravhøje afkaster 100 m beskyttelseslinje omkring sig.

4.5.5 Fredninger

Der er ingen deklarationsfredninger indenfor øvelsespladsens afgræsning.

4.5.6 Fredskov

Det skovbevoksede areal på øvelsespladsen udgøres af ældre løvskov og krat. I alt er 66 ha skovdækket og arealerne Soldaterskoven, Brohusskoven, omkring Stenløkkerne og langs Blykobbe Å udgør de største sammenhængende egentligt skovdækkede arealer.

4.5.7 Invasive arter og problemarter

Invasive arter er defineret som ikke-hjemmehørende arter, der ved deres spredning og forekomst skader den hjemmehørende biodiversitet. Der findes både invasive plantearter og invasive dyrearter. Problemarter er hjemmehørende arter, der opfører sig som invasive arter med hensyn til spredning og/eller forekomst.

På Almegård Øvelsesplads er der i forbindelse med udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan registreret følgende invasive arter og problemartere):

- Gyvel (problemart): Forekommer få steder
- Japansk pileurt: Forekommer ved Lille Almegård i en livskraftig bestand

- Kæmpe-bjørneklo: Findes p.t. ikke på terrænet, men overvåges

Der kan forekomme invasive, ikke hjemmehørende nåletræer i nogle af bevoksningerne. Stedvist vil de være indplantet.

4.6 Offentlighedens adgang

Ved færdsel på øvelsespladsen gælder:

- Al færdsel i området sker på eget ansvar
- Færdsel må kun finde fra solopgang til solnedgang
- Færdsel må til fods ske overalt på terrænet bortset fra skydebaner
- Flyvning med droner og brug af metaldetektorer er forbudt
- Færdsel er kun tilladt på cykel eller til fods
- Ridning er kun tilladt på den markerede rute, der fremgår af informationsskiltet
- Hunde skal altid føres i snor. Efterladenskaber skal fjernes
- Det er forbudt at opsamle ammunition eller dele heraf
- Bivuakering og brug af åben ild er forbudt
- Camping og overnatning i terrænet er forbudt
- Henkastning af affald er forbudt
- Skiltning skal respekteres, og anvisninger fra personel skal efterkommes
- Vis hensyn til dyre- og fugleliv

For organiseret brug af øvelsesterrænet gælder: Aktiviteter ud over de generelle muligheder for offentlig adgang, så som foreninger der ønsker at anvende terrænet, styres af den lokale administration. Der henvises her til servicecenteret på FES-KTP-SERVICECENTER@mil.dk.

”Drifts- og plejeplanerne publiceres på www.ejendomsstyrelsen.dk, og App’en ”Forsvarets Terræner” opdateres med eventuelle nye oplysninger.”

5. ANALYSE

Dette kapitel indeholder en emneopdelt diskussion af, hvordan drifts- og plejeplanen på en hensigtsmæssig og balanceret måde kan tilgodese de opstillede målsætninger under hensyntagen til optimering af ressourcenyttelsen. Det indledes med en evaluering af indsatsen under den tidligere drifts- og plejeplan.

5.1 Evaluering af gældende plan

Drifts- og plejeindsatsen på Almegård Øvelsesplads er evalueret tidligere (Evaluering af drifts- og plejeplan 2004-2018, FBE 2015). Ved udvikling af nærværende nye drifts- og plejeplan er de aktiviteter, der blev planlagt eller videreført med evalueringen, gennemgået nedenfor.

Evalueringen er foregået på basis af observationer i terrænet samt oplysninger fra Distrikt Bornholm og Naturdriftselementet. Dette er sammenholdt med plejeanvisningerne, herunder Kortbilag 2 (aktivitetskort) i evalueringen af drifts- og plejeplanen.

Nedenfor er evalueringen vist på tabelform.

Evalueringen rummer desuden en angivelse af de aktiviteter, der af forskellige årsager ikke er udført indenfor planperioden eller af aktiviteter, som er vedligeholdende pleje. I begge tilfælde er disse aktiviteter overført til denne nye drifts- og plejeplan med angivelsen "Overgår til videre planlægning". Konkret betyder dette, at den samme aktivitet (evt. med ajourføring i forhold til terrænet eller brugerønsker) er medtaget som aktivitet i nærværende drifts- og plejeplan. Gennemførte aktiviteter eller aktiviteter som udgår, angives i evalueringsskemaet med "udgår"

I tabellen er henvist til afdeling (Afd.) og Aktivitets-Id, som nummereret på aktivitetskort i Evaluering af drifts- og plejeplan 2004-2018.

5.1.1 Naturværdier

Lokalitet	Afd.	Aktivitets-Id	Planlagt indsats	Status maj 2018	Videre planlægning
Bunkerlunden. 2f	2f (SGR)	1-1	Delvis rydning og rydning. Skovfyr tyndes, og sitkagran ryddes helt, og området efterlades til selvforyngelse.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Skoven ved Bækkegård.	4c (KRT)	1-2	Rydning. Poppel ryddes fuldstændig i læhegnet, som udgør grænse til overdrevet ved Bækkegård.	Gennemført	Udgår
Skovstykke på de nordlige overdrev.	4d (SGR)	1-3	Rydning. Bevoksningen ryddes helt, når 4e er vokset til.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Skoven nordøst for Bækkegård.	4g (LÆR)	1-4	Delvis rydning. Der etableres lysninger i beplantningen til naturlig opvækst	Delvist gennemført	Overgår til videre planlægning
Skovstykke nordøst for pistol-skydebanen.	4o (RGR)	1-5	Delvis rydning. Birk og rødgran tyndes ud i bevoksningen.	Delvist gennemført	Udgår

Skoven umiddelbart syd for Stenløkkerne	5j (ALØ)	1-6	Rydning. Poppel fjernes fuldstændig.	Gennemført	Udgår
Skovene nordvest for Jydegård.	6f, 6h og 6g. (SGR og ASK)	1-7	Rydning. Der ryddes, så der skabes adgang for hjulkøretøjer og mulighed for beredsskabsområde af delingsstørrelse.	Ikke gennemført	Udgår
Hele terrænets sletteareal.	2b, 3b, 5f og 6a. (SLE)	2-1	Slåning. Områderne slås en gang årligt. Ved hver slåning efterlades ca. 2 x 0,5 ha pr. 10 ha uslået. Ved næste slåning ændres lokaliteten for det uslåede område.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Sletteareal mellem Åbakkehus og Lille Almegård.	3b (SLE)	2-2	Slåning. Området imellem Åbakkehus og Lille Almegård slås, så plantedækket holdes lavt, og der derved er udsyn over sletterne.	Gennemført	Udgår
Hele terrænets overdrevsareal.	2a, 3a, 4a og 5a. (ORE)	2-3	Slåning. Områderne slås en gang årligt med opsamling. Ved hver slåning efterlades ca. 2 x 0,5 ha pr. 10 ha uslået. Ved næste slåning ændres lokaliteten for det uslåede område. En del af områderne suppleres med græsning af får. Der vil nogle steder være tale om afpudsning efter græsning.	Gennemført, men en del arealer er sprunget over i et eller flere år	Overgår til videre planlægning
Stenløkkerne.	5c (EG) Ej på kort.	3-1	Afgræsning. Området afgræsses efter behov for at bibeholde den åbne overdrevstype med enkeltstående egetræer. Der afpudses maskinelt hvis nødvendigt.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Hele terrænets overdrevsarealer.	Skiftende (ORE) Ej på kort.	3-2	Afgræsning. Områder afgræsses efter behov for at bibeholde den åbne overdrevstype med enkeltstående egetræer. Der afpudses maskinelt hvis nødvendigt.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Hele terrænets slettearealer.	Skiftende (SLE) Ej på kort.	3-3	Afgræsning. Områder afgræsses efter behov for at bibeholde de åbne slettearealer. Der afpudses med slåning hvis nødvendigt.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Vådområde 1.	3d (SØ) Ej på	4-1	Rydning af opvækst. Buske og træer ryddes rundt om vådområdet for at skabe adgang.	Gennemført, fornyet rydningsbehov	Overgår til videre planlægning

	kort.				
Vådområde 4	4k (SØ) Ej på kort.	4-2	Rydning af opvækst. Buske og træer ryddes på vådområdets sydside.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Vådområde 6.	5d (SØ) Ej på kort.	4-3	Udtynding i bevoksning. Bevoksning i vådområdets nærområde tyndes gradvist ud for at sikre et bedre lysindfald.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Vådområde 7.	4l (SØ) Ej på kort.	4-4	Brinker udrettes og udtynding i opvækst. Brinkerne rundt om vådområdet rettes ud, og der tyndes ud i bevoksningen for at sikre lysindfald.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Vådområde 8.	6k (SØ) Ej på kort.	4-5	Rydning af opvækst. Der foretages en rydning af opvækst i vådområdets bredzone.	Delvist gennemført	Overgår til videre planlægning
Gravhøj fr. 27.	3a Ej på kort.	5-1	Delvis rydning. Højen ryddes delvist for mindre buske og træer. Egetræer og tjørn efterlades.	Gennemført	Udgår, hvis slåning indføres som aktivitet
Gravhøj fr. 28.	3b Ej på kort.	5-2	Delvis rydning. Gravhøjen ryddes for opvækst af mindre buske og træer, således at den kun fremstår med græsbevoksning. De store egetræer efterlades.	Gennemført	Udgår, hvis slåning indføres som aktivitet
Helleristninger fr. 29.	2c Ej på kort.	5-3	Rydning. Der ryddes rundt om helleristningerne for al opvækst af buske og træer, således at de er synlige.	Delvist gennemført	Overgår til videre planlægning
Røserne.	5j Ej på kort.	5-4	Lokalisering af Røserne og rydning. Hvis det er muligt lokaliseres Røserne og der ryddes rundt om for opvækst af buske og træer, således de er synlige.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning
Hele terrænet.	Ej på kort	6-1	Overvågning af kæmpe-bjørneklo. Terrænet overvåges for kæmpe-bjørneklo. Hvis der konstateres forekomster af kæmpe-bjørneklo, iværksættes bekæmpelse.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Foran stuehuset ved Jydegård.	6a Ej på	6-2	Bekæmpelse af japansk-pileurt. Området omkring Jydegård overvåges	Gennemført	Overgår til videre planlægning

	kort.		for forekomster. Den igangværende bekæmpelse ved hjælp af opgravning og slåning fortsættes.		
Vådområde 5.	5d (SØ) Ej på kort.	6-3	Bekæmpelse af gyvel. Der er konstateret en større forekomst af gyvel på søbredden af vådområde nr. 5. Gyvel er ikke kategoriseret som en invasiv art, men har oftest tendens til at overtage store områder og nedkæmpe bundvegetationen. Bekæmpelse iværksættes.	Gennemført	Overgår til videre planlægning
Langs Blykobbe Å.	4j Ej på kort.	8-1	Anlæg af to broer over Blykobbe Å. Der er behov for en bro ved Pistolskydebanen til mindre køretøjer, samt en bro til tunge køretøjer ca. 100 m opstrøms pistolskydebanen, hvor der i dag er en våd overkørsel.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning som projekt
Langs Blykobbe Å.	Ej på kort.	8-2	Spærring af våde overkørsler over Blykobbe Å. Der placeres store sten foran de våde overkørsler, som ikke skal overgå til et fast anlæg, for at sikre mod erosion og sedimenttransport i vandløbet.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning som projekt
Ved Stenløæk-kerne	5c, 5l og 5h. (EG) Ej på kort.	8-3	Restaurering af militær forhindringsbane. Banen efterses og restaureres.	Ikke gennemført	Overgår til videre planlægning som projekt

5.1.2 Offentlighedens adgang

Lokalitet	Afd.	Aktivitets-Id	Planlagt indsats	Status maj 2018	Videre planlægning
Hele terrænet	Ej på kort	7-1	Udarbejdelse af folder. Der udarbejdes en folder for terrænet, som blandt andet omfatter ordensreglementet for øvelsespladsen.	Ikke gennemført.	Udgår. Der henvises til hjemmesiden.

5.2 Ny indsats

De nye indsatser på Almegård Øvelsesplads skal tilrettelægges med udgangspunkt i den militære brug af terrænet. Der behov for, at terrænet udvikles sådan, at uddannelsesbehovene tilgodeses. Der er ønske om etablering af broer over Blykobbe Å, en sikker kørevej nord om Lergraven, afretning af spor på skrænterne i Køregraven. Ønsker til terrænuvikling fra de militære brugere er medtaget som aktiviteter i denne drifts-

og plejeplan, idet det omfang, de ligger inden for rammerne af planen. Øvrige ønsker er medtaget som projekter (operationelle ønsker) i afsnit 7.11

Nødvendige ledelinjer i terrænet i form af levende hegn m.v. samt trægrupper, som giver mulighed for sløring og dækning året rundt, skal sikres.

Indenfor de rammer der tilgodeser de militære brugeres behov, skal det samtidig sikres, at beskyttede naturtyper er i rimelig stand, og at levesteder for Bilag IV-arter bevares som en del af et økologisk funktionelt netværk. Det forudsættes dog, jf. naturbeskyttelseslovens § 52 og vejledningen til loven, at Forsvarsministeriet som statslig arealforvaltende myndighed "løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i rimelig stand".

På øvelsespladsen er der behov for, at udvikle øvelseskulisserne i takt med et ændret uddannelsesbehov hos de militære brugere. Derfor skal en del af terrænet udvikles fra åbent til halvåbent i de sydlige og østlige dele. Her er plantet levende hegn, og disse er indhegnet med kulturhegn. Flere hegn og trægrupper skal plantes i samme områder. Hegnene fremgår af aktivitetskortet, Kortbilag 2.

5.2.1 Tilgroning

Der er vigtige brugerinteresser knyttet til arealer, hvor der skal etableres skjul og sløring. Det gælder både arealer med egentligt skovpræg og kratlandskaber, hvor vedplanterforekommer spredt eller gruppevis. Samtidig er der behov for åbne arealer til fremrykning, skydeaktiviteter m.v. I forbindelse med sigteøvelser er der behov for åbent terræn både for at sikre gode oversigtsforhold. Det er derfor af militære som naturmæssige årsager afgørende at modvirke tilgroning indenfor væsentlige dele af terrænet. Det er en direkte sammenhæng mellem det militære behov for åbnet landskab til sigteøvelser og øvelsesaktivitet i øvrigt og naturtypen overdrev, der pr. definition skal være lysåben.

Tilgroning er et tilbagevendende problem på åbne arealer. Tilgroningen er i sig selv en naturlig proces, men den hastighed, som den foregår ved, kan øges ved tilstedeværelse af invasive plantearter og ved næringsstofpåvirkning m.v. Tilgroning med vedplanter er en trussel for lysåbne naturtyper og vandhuller samt for arter, der er knyttet hertil.

I drifts- og plejeplan 2004-2018 samt Evaluering af drifts-plejeplan 2004-2018 er der beskrevet omfattende aktiviteter, som skal modvirke tilgroning med såvel vedplanter som høj græs- og urtevegetation. Det vurderes derfor, at den planlagte drifts- og plejeindsats for perioden 2004-2018, som er afstemt med de militære behov, har kunnet gennemføres i overvejende tilstrækkelig grad til at sikre de militære kulisser, tilstanden for naturtyperne på de lysåbne arealer samt for en række beskyttelseskrævende arter.

Det skal understreges, at der skal være stor opmærksomhed på udviklingen i halvåbne landskaber og langs skovbryn, hvor bevoksningerne almindeligvis vil brede sig ud i åbent terræn, hvis ikke slåning kan udføres effektiv. Rydning i disse områder vil være nødvendigt, således at vedplanter ikke breder sig uønsket og overtager åbne eller halvåbne landskaber. Ryddede arealer skal opfølgende slås. Afgræsning med får kan supplere eller erstatte slåningen, under hensyntagen til den militære anvendelse. Afgræsning er især relevant for arealer langs skovbryn, stensætninger, stendiger mm hvor maskinel indsats er besværliggjort.

For at kunne gennemføre slåning og rydning maskinelt vil der stedvist på terrænet være behov for at udjævne dybe kørespor, så slå- og rydningsmaskiner og opsamlere er i stand til at køre på terrænet.

Det er ønskeligt at undgå frigivelse af næringsstoffer i forbindelse med plejen på § 3-arealer. Nedskåret eller slået plantemateriale må altid i videst muligt omfang fjernes og bortkøres fra arealerne i overensstemmelse med de generelle retningslinjer.

5.2.2 Hydrologi

Øvelsespladsen rummer en række søer og vandhuller, der naturligt gror til. I forhold til at sikre vandhullernes værdi som elementer i kulisselandskabet for de militære brugere er det væsentligt, at der bevares ved-

planter og anden bevoksning omkring vandhullerne, ligesom større træer er nødvendige til passageøvelser. I praksis kræver dette, at der i planperioden ryddes gentagne gange, så der på et givent tidspunkt dels er fri adgang til bredarealet, dels stedvist findes bevoksning langs bredden. Omfanget af rydning aftales i dialog med de militære brugere.

Der findes centralt et område på øvelsespladsen (omkring Stenløkkerne), der i perioder fremstår vandlidende i en sådan grad, at de ikke kan bruges af de militære brugere til øvelsesformål. Der skal i den nye planperiode gennemføres en hydrologisk analyse af, hvilke tiltag der skal gennemføres for at sikre områdets fremtidige anvendelse for de militære uddannelses- og øvelsesbehov.

5.2.3 Skovplanlægning

Skovarealerne på Almegård Øvelsesplads udgøres primært af bevoksningerne Soldaterskoven, Brohuskoven, omkring Stenløkkerne og langs Blykobbe Å.

Selve skovstrukturen har stor betydning for en række af de militære aktiviteter, da der er behov for at sikre dæknings- og sløringsmuligheder. Desuden er det væsentligt, at underskoven helt eller delvist er åben, således at øvelser, der kræver uhindret fremrykning kan gennemføres.

Terrænudviklingen skal afpasses de militære behov. Derfor er der på øvelsespladsens centrale, østlige og sydlige del plantet eller planlægges plantet talrige levende hegn og bevoksningsgrupper, der skal danne den rette øvelseskulisse – halvåbent landskab, som er den ønskede landskabstype i denne del af øvelsespladsen. Opsætning af kulturhegn samt vedligehold af dette og de plantede læhegn indgår som en aktivitet i drifts- og plejeplanen.

5.2.4 Invasive arter og problemarter

På Almegård Øvelsesplads forekommer et fåtal af invasive arter. Gyvel findes konstateret ved et vandhul, ligesom japansk pileurt blot forekommer i én, men dog kraftig bestand ved Lille Almegård. Mangebladet lupin er nyligt registreret i en mindre forekomst i terrænet længst mod nordøst. De nævnte arter skal bekæmpes indenfor en kort årrække, da bekæmpelsesindsatsen er overkommelig, så længe bestandene er afgrænsede og fåtallige.

Kæmpe-bjørneklo er ikke truffet på terrænet ved besigtigelse, men kan erfaringsmæssigt etablere sig på terrænet, fx langs Blykobbe Å. At udføre bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo kan derfor blive aktuelt i fremtiden. Rodstikning og skærmpning må umiddelbart vurderes at være de mest effektive metoder ved en bekæmpelse. Kemiske bekæmpelsesmidler anvendes udelukkende ved store forekomster og ikke som en del af den generelle bekæmpelse på Forsvarsministeriets arealer.

5.2.5 Beskyttede arter

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter er der for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet en række retningslinjer vedrørende aktiviteterernes tidsmæssige gennemførsel. Retningslinjerne er beskrevet i bilag 9.2, model 12.

Almegård Øvelsesplads vurderes at spille en direkte rolle for flere Bilag IV-arter. De fleste Bilag IV-arter i området (bortset fra flagermus) er påvirket af de ovennævnte trusler, særligt tilgroning, og det er målet at tilgodese arterne bedst muligt inden for rammerne af driften og plejen af terrænet. Gennemførelse af naturnær skovdrift og implementering af Forsvarets generelle retningslinjer for skovdriften vil i højere grad bevare store, gamle træer samt døde og døende træer og medvirke til at sikre arter af flagermus på længere sigt.

Markfirben

Den igangværende og planlagte pleje i form af rydning og slåning samt de øvelsesmæssige aktiviteter, herunder et vist slid fra køretøjer, vil kunne medvirke til at sikre en fremtidig bestand af markfirben i området. Firben kræver et varieret vegetationsdække med blandt andet helt åbne, gerne vegetationsløse partier i mosaik med partier med lav vegetation. Desuden har den brug for halvhøj vegetation med eksempelvis

slåenkrat eller spredte træer og buske til at give skygge og skjul.

Løvfør, springør, stor vandsalamander og andre padder

Pleje og vedligehold af vandhuller vil kunne medvirke til at sikre en bestand løvfør og andre padder.

Padderne kræver lysåbne vandhuller med lavt vand, således at vandet langs bredderne kan blive opvarmet af solen i forårmånederne, hvorved klækning af æg og udvikling af paddeyngel sikres. Tilstanden i de forekommende vandhuller kan derfor forbedres, i de tilfælde, hvor vandhullerne er tilgroet med krat langs kanterne, med delvise rydninger med ca. 5 års interval. Som tidligere nævnt skal rydning omkring vandhullerne afstemmes med de militære brugeres anvendelse af vådområderne.

Dagsommerfugle

Rødlistede arter af insekter og dagsommerfugle vurderes at blive begunstiget ved den foreslåede pleje, der sikrer at der findes fourageringsplanter en stor del af arternes flyvetid. Endvidere byder den militære kulisser med halvåbent terræn og skovbryn gode forhold for varmeelskende insekter ved at skabe mange læmuligheder.

Ingen af de foreslåede plejetiltag vurderes at kunne skade lokale bestande af arter på Habitatdirektivets Bilag IV eller i øvrigt at påvirke yngle- eller rastesteder for Bilag IV-arterne negativt.

5.2.6 Støj og forstyrrelse

Påvirkning af støj på det omkringliggende lokalsamfund håndteres ikke i drifts- og plejeplanen, men henhører under særlig regulering gennem bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarsministeriets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner (Miljø- og Fødevareministeriet 2015).

Potentielt kan støj fra militære aktiviteter påvirke det lokale dyreliv. Fugle og pattedyr, som findes på terrænet, udsættes for støjpåvirkning, hver gang der skydes på arealet eller foregår øvelser. Det er dog en gentagen påvirkning, som dyrelivet på Almegård Øvelsesplads har tilvænnet sig.

Tilsvarende gælder for de aktiviteter, der er forbundet med øvrige øvelser i terrænet eller med offentlighedens færdsel. Dyrene vil flytte sig og efter afsluttede aktiviteter vende tilbage til deres opholdsområde.

Der angives i nærværende plan ikke aktiviteter, der skal reducere evt. påvirkning fra støj og forstyrrelse.

5.2.7 Offentlighedens adgang

Almegård Øvelsesplads er åben for offentlig adgang, når der ikke er militære aktiviteter. Ordensreglerne er gengivet i bilag 9.3. Ved skarpskydninger eller brug af håndgranat bruges ballonmasterne på terrænet, det vil sige, at der hejses en kugle i masterne, sådan at offentligheden advares.

Ridning er kun tilladt på afmærket rute, der fremgår af informationsstander. For at undgå forstyrrelse af militære aktiviteter m.v. er der behov for oplysning om forbud mod privat dronflyvning over øvelsespladsen og brug af metaldetektorer på øvelsesterrænet. Disse forbud skal fremgå af informationsstander og hjemmesiden. Disse tiltag indgår i udarbejdelsen af nærværende plan.

Det vurderes fra militærets side, at der vil forekomme øget øvelsesaktivitet på terrænet med mange og store 8-hjulede køretøjer med begrænset udsyn. Af hensyn til offentlighedens sikkerhed, skal derfor ved alle indkørselsveje opsættes bomme, så terrænet helt og effektivt kan aflukkes, når det er nødvendigt.

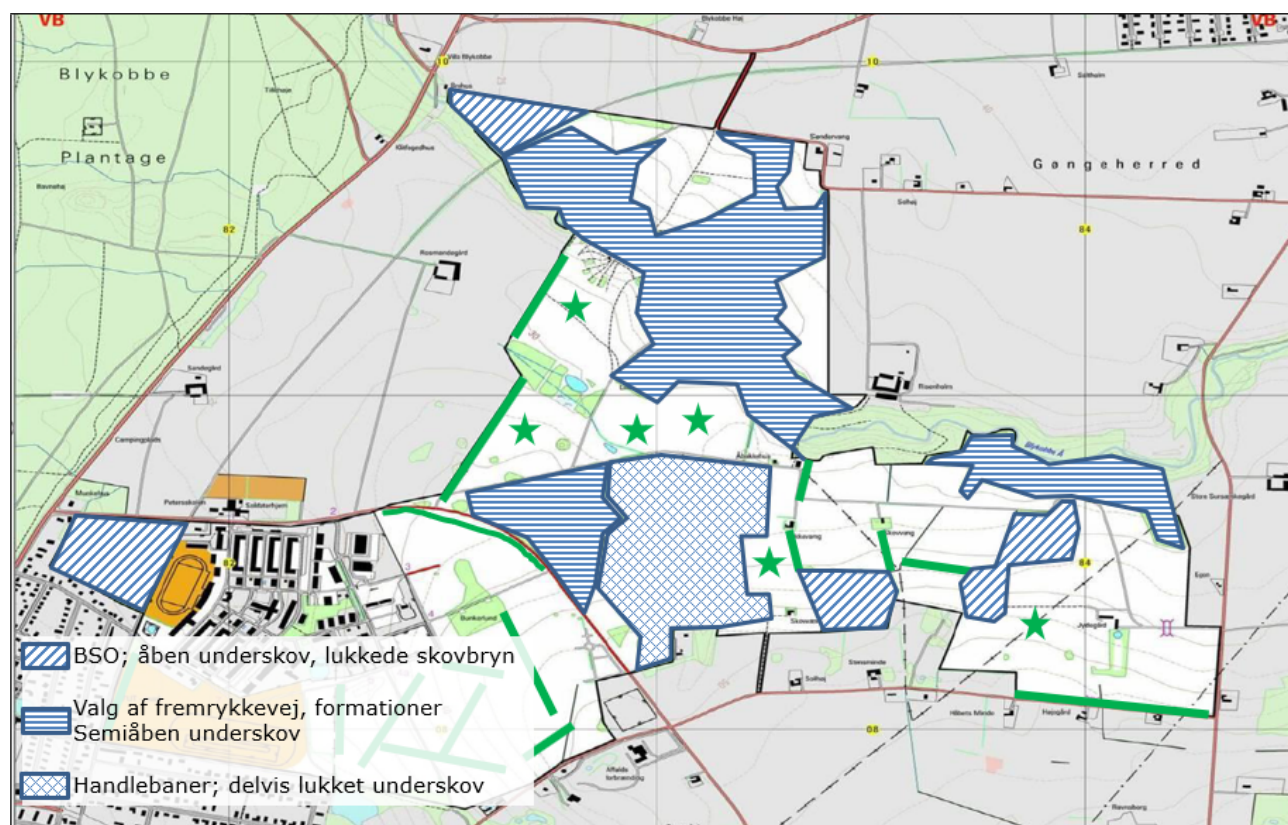
6. VISIONER

Dette kapitel giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for landskabstyperne og arealudviklingen på Almegård Øvelsesplads. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver visionen for fordelingen af det lukkede, halvåbne og det åbne landskab på større delarealer. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte arealudviklingstyper, der understøtter den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på arealet.

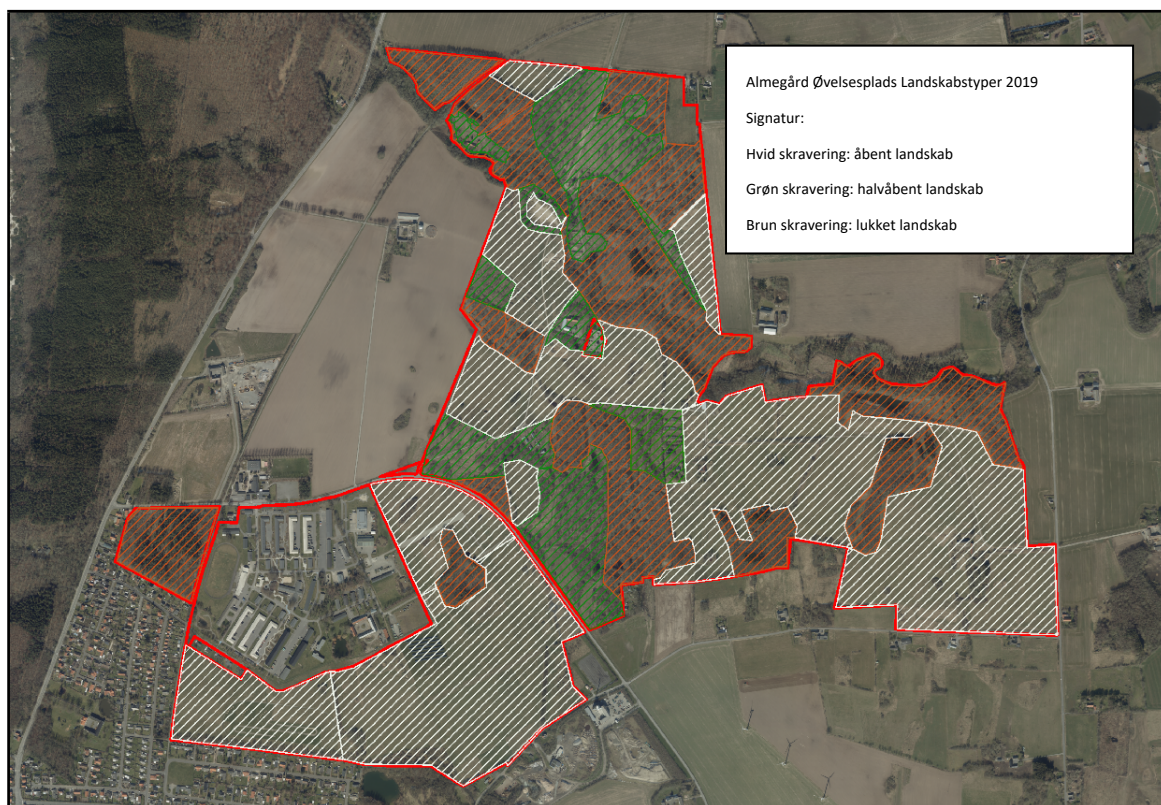
De militære forventninger til, hvordan terrænet fremover skal anvendes og dermed ønsker til terrænets udvikling fremgår af Figur 6-1.

Den nuværende og fremskrevne fordeling af landskabstyperne ses i Figur 6-2. Det er visionen, at øvelsesterretet fortsat skal være en mosaik af åbne, halvåbne og lukkede landskaber.

De naturgivne forhold, terrænets væsentlige størrelse og dets anvendelse betinger dog cirka ligelig fordeling af åbent slette- og overdrevslandskab og lukket skovlandskab.

Figur 6-1: De militære forventninger til anvendelse og udvikling af terrænet.

Figur 6-2: Landskabsanalyse af Almegård Øvelsesplads, 2019 (øverst) og fremskreven udvikling i 2034 (nederst)

Det åbne landskab

Det åbne landskab (Figur 6-3) er uden træbevoksning, men dog stedvist med krat. På Almegård Øvelsesplads er det åbne landskab kendetegnet ved at være plejet ved slåning. Landskabstypen anvendes som øvelsesterræn generelt og i forbindelse med skydning. Det åbne landskab udgør ca. 125 ha.

Figur 6-3: åbent landskab i den nordlige del af Almegård Øvelsesplads, set mod vest mod Brohuskoven, der udgør lukket landskab.

Det halvåbne landskab

Det halvåbne landskab (Figur 6-4) findes overvejende i den centrale del af terrænet (omkring skove nord for Almegårdsvej) samt i den nordlige del af øvelsespladsen nord for Blykobbe Å. I begge områder er der tale om overgangsområdet mellem det åbne landskab og de omkringliggende skovarealer. Landskabet udgøres af sletter eller overdrev med spredte krat og enkeltstående træer. Landskabstypen er p.t. ikke udbredt på øvelsespladsen, men er vigtig at opretholde i forbindelse med terrænets operative funktion.

Behovet for denne landskabstype øges, og de nye plantninger, der finder sted på øvelsespladsen i de sydlige og østlige dele, vil udvide arealet af halvåbent landskab med ca. 80 ha, svarende til en tredobling af det nuværende areal (se den fremskrevne udvikling på Figur 6-2).

Figur 6-4: halvåbent landskab med større lysninger på overgangen mellem lukket og åbent landskab.

Det lukkede landskab

Det lukkede landskab på Almegård Øvelsesplads (Figur 6-5) består langt overvejende af ældre løvskov og krat. I alt er 66 ha skov- eller kratdækket, og arealerne Soldaterskoven, Brohusskoven, omkring Stenløkkerne og langs Blykobbe Å udgør de største sammenhængende skovdækkede arealer med lukket landskab.

Det lukkede landskab er under forandring som en følge af implementeringen af naturnær skovdrift. Tæt løvskov forekommer som arealudviklingstyper. Også det lukkede landskab har en vigtig funktion i forbindelse med militære øvelser.

7. AKTIVITETER

Dette kapitel anviser på grundlag af status og analyse den konkrete, praktiske realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Dette sker som en udmøntning af de modeller, der er beskrevet i bilag 9.2. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model, og som derfor beskrives mere grundlæggende, eventuelt med henvisning til særskilte projektformuleringer. Afsnittet kan omsættes direkte i arbejdsbeskrivelser.

Det vedlagte aktivitetskort (Kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den kommende planperiode (15 år). De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i nedenstående afsnit. En del af aktiviteterne knyttes til en række modeller (metodebeskrivelser), der er nærmere beskrevet i bilag 9.2. Modellerne beskriver den drift, der skal gennemføres på det enkelte areal og kan betragtes som en værktøjskasse. For hver aktivitetsgruppe opstilles en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: Id, lokalitet, afdelinger, areal, udførelsestidspunkt og aktivitetsbeskrivelser. Aktiviteterne skal sikre det kulisselandskab de militære brugere efterspørger.

Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortet og kobler kort og tabel sammen. Arealet angiver den omtrentlige størrelse i hektar (hvis ikke andet er angivet). Under aktivitetsbeskrivelser uddybes den enkelte aktivitet.

7.1 Rydning af skov og vedvækst

Rydning foregår efter model 1 og er planlagt til ca. 30 ha af øvelsespladsen. Det overordnede formål med rydning er at opretholde den militære kulisser, hvori åbent og halvåbent landskab indgår som forudsætning for de militære aktiviteter.

Rydninger gennemføres for at skabe sigtelinjer og udsyn og for at eksisterende skovbryn ikke breder sig. De gennemføres i dialog med de militære brugere, således at det rette landskab sikres.

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
1-1	Bunkerlunden	2		2021 og efter behov derefter	Delvis rydning Skovfyr tyndes, og sitkagran ryddes helt, og området efterlades til selvforryngelse. Formålet er at sikre bevoksningen til militære øvelser.
1-2	Eksisterende hegn på terrænet (Ej på kort)			2021	Delvis rydning Etablering af gennemgange for infanteri og køretøjer. Placering fastlægges i dialog med militære brugere.
1-3	Skovstykke på de nordlige overdrev.	4a 4c		2021 og herefter årligt	Delvis rydning Der er stor genvækst af tjørn og slåen. Skovbryn åbnes ved grenknusning og evt. optrækning af stød. På samme måde sikres grøfter og fugtige områder mod tilgroning med vedplanter. Aktiviteten skal ses i sammenhæng med aktivitet Id 2-2 (slåning) og eventuelt Id 3-1 (afgræsning) som opfølgende pleje. Arealet holdes åbent til halvåbent med fokus på de militære brugeres ønsker.
1-4	Skoven nordøst for	4		2021	Delvis rydning

	Bækkegård.				Underskov fjerne helt eller delvist ved rydning til sikring af kørsel i området. Omfanget aftales i samarbejde med militære brugere.
1-5	Lergraven (Vandhul nr. 8)	8k		2021 og hvert 5. år	Delvis rydning – meget kuperet Op- og nedgangssteder ryddes på bredderne. Træer til fastgørelse af reb bevares. Aktiviteten foretages for at sikre et halvåbent landskab og udføres i dialog med militære brugere. Opfølgende eventuel pleje med afgræsning i kortere perioder med flytbare hegn, Id 3-1.
1-6	Øst og sydøst for Stenløkkerne, samt del af Stenløkkerne			Årligt eller efter behov	Delvis rydning Der ryddes løbende for at vedligeholde terrænet til faste handlebaner for afsiddet personel. Omfanget aftales i samarbejde med militære brugere. Opfølgende pleje eventuelt med afgræsning i kortere perioder med flytbare hegn, Id 3-1.
1-7	Arealer der evt. plejes med fåregræsning			Årligt	Delvis rydning Efter afgræsning kan der være behov delvis rydning eller afpudsning for at sikre terrænet mod fornyet tilgroning i vedplanter og således sikre, at terrænet fortsat kan anvendes til øvelsesformål. Aktiviteten følger Akt. Id 3-1 & 3-2.
1-8	Skovbryn syd for Lergraven	6a		2021 og derefter 1-2 gang årligt i planperioden eller efter behov	Delvis rydning Af hensyn til kampstilling skal arealet holdes frit for brombærkrat ved knusning.
1-9	Nærområde til Nærkampsby			2021 og derefter årligt eller efter behov	Delvis rydning Aktiviteten foretages løbende for at sikre åbent terræn omkring Nærkampsbyen. Omfanget af rydningerne aftales i dialog med de militære brugere.

7.2 Slåning og opsamling

Slåning og opsamling gennemføres efter model 2 og 3 hhv. Slåning er et generelt plejetiltag på åbne arealer og ofte i kombination med forudgående rydning eller rydning af skovbryn i planperioden. Ved slåning skal der tilstræbes en mosaikstruktur, hvor slåede og uslåede arealer indgår. Denne slåpraksis sikrer et varieret øvelsesterræn med struktur tilpasset de militære brugeres behov. Som hovedregel skal 2 ha x 0,5 ha derfor forblive uslået for hver 10 ha, der slås, og de uslåede arealer må ikke ligge samme sted år efter år. I alt slås ca. 150 ha, svarende 30 uslåede arealer hvert år.

Id	Lokalitet	Afd. Litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
2-1	Terrænets slettearealer			2021 og derefter årligt løbende i planperioden	Slåning Områderne slås minimum en gang årligt efter behov.

2-2	Terrænets overdrevarsarealer			2021 og derefter årligt løbende i planperioden	Slåning Områderne slås minimum en gang årligt på § 3 overdrev. Kantarealer der er sværttilgængelige for maskinelslåning, kan suppleres med afgræsning med får (Id 3-1), i ved brug af flytbare hegn i kortere perioder. Der kan ligeledes nogle steder være tale om behov for afpudsning efter græsning (Id 1-7).
-----	------------------------------	--	--	--	--

7.3 Afgræsning

Forinden afgræsning igangsættes skal der foreligge en vurdering af plejeformens indflydelse på terrænet. Afgræsning skal forinden det igangsættes, altid godkendes af Forsvarskommandoen. Afgræsning gennemføres efter model 4 og udføres på arealer, hvor der skal sikres overgangszoner mellem åbent og lukket landskab, og/eller hvor slåning af forskellige årsager ikke er muligt. Der opsættes flytbare hegn, og arealerne afgræsses kortvarigt af får og med et højt græsningstryk. Hvilke arealer, der kan afgræsses fremgår af Kortbilag 2, aktivitetskortet

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
3-1	Udvalgte slette- og overdrevarsarealer.			Løbende i planperioden	Afgræsning med får Udvalgte slette- og overdrevarsarealer plejes lokalt med får i flytbare folde, når og hvor det er muligt i forhold til terrænet og dets militære anvendelse. Det vil typisk være kantarealer, skovbryn og øvrige ukurante arealer. Afgræsnings skal som udgangspunkt ikke foretages på arealer, der kan slås maskinelt. Aktiviteten kan efterfølges af Akt. Id 1-7 og skal ses i sammenhæng med Akt. Id 2-2.
3-2	Stenløkkerne			2021 og årligt i planperioden	Afgræsning For at arealet kan anvendes som halvåbent øvelsesområde skal det afgræsses hvert år, da slåning ikke er en mulighed pga. stendiger og topografi. Afgræsning med får ved brug af flytbare hegn i kortere perioder. For at sikre Stenløkkerne mod genvækst i vedplanter, kan delvis rydning eller afpudsning med buskrydder være påkrævet med års mellemrum (Id 1-7).

7.4 Beplantningspleje

Aktiviteterne gennemføres efter model 5 og 6. Levende hegn skal løbende plejes, så de bevares åbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske og rig bundflora. Ved nyplantning skal alene hjemmehørende arter planter. Væksten i nyplantede hegn sikres gennem opsætning af kulturhegn og indplantning af nye småtræer, hvis dele af plantningen mislykkes.

I skovbevoksede områder er der løbende behov for at tilpasse terrænet ved øget behov for øvelser i skov og skydninger i tæt bevoksning. Skovbilledet vil ændres derefter.

Det langsigtede mål for skovområderne er naturnær skovdrift (se Kortbilag 3 med skovudviklingstyper samt Model 6 med beskrivelse af skovudviklingstyperne).

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
4-1	Terrænets sydlige dele Området ved Jydegård og Bunkerlunden			2021-23	Plantning af læhegn Der plantes 2 km 3-/5-radet løvtræslæhegn med mulighed for gennemgange. Dette er et ønske fra de militære brugere om et mere halvåbent terræn til øvelsesbrug.
4-2	Terrænets centrale og østlige del			2021-22	Plantning af trægrupper Der plantes 5-7 grupper af træer, som skal tjene som retningspunkter (ledelinjer) i terrænet, der desuden ønskes mere halvåbent.
4-3	I plantede hegn på terrænet			Løbende indtil 2025	Efterplantning og radrensning af læhegn Anlagte læhegn (Id 4-1) plejes med støtteplantning for at sikre læhegnet en optimal udvikling.
4-4	Terrænets vestlige del Brohuskoven Skov (terrænets nordvestlige hjørne) (Indtegnet på Kortbilag 3, Skovudviklingskort)	1			Konvertering Arealet vedligeholdes ved naturlig tilgroning og henfald. Sikring af spor ved delvis rydning kan være påkrævet. Behov og omfang aftales med de militære brugere.
4-5 Ej på kort	Lokalt på terrænet			2021	Kulturhegn Der opsættes kulturhegn omkring tidligere plantede, men uhegnede læhegn

					samt nyplantede læhegn og trægrupper (hhv. Id 4-1 og 4-2) til sikring af en hurtig udvikling. Formålet er at de militære kulisser hurtigt ændres i overensstemmelse med de militære brugeres ønsker.
4-6 Ej på kort	Lokalt på terrænet			Løbende i planperioden	Vedligehold af kulturhegn Nyopsatte og eksisterende kulturhegn vedligeholdes for at sikre læhegnenes vækst. Aktiviteten skal ses i sammenhæng med Akt. Id 4-5. Hegnet nedtages, når beplantningerne er robuste nok (har opnået selv-bærende styrke).
4-7	I terrænets nordlige del udenfor beskytter natur (Ej på kort)			2021-23	Sløringsbevoksninger Etablering af 1-2 mindre nåletræsbevoksninger under kulturhegn for at sikre behovet for sløringsmateriale.

7.5 Hydrologi

Aktiviteterne gennemføres efter model 7. Af hensyn til dyrelivet må aktiviteterne til vedligehold kun foregår i perioden august til marts (begge måneder inklusive). Endvidere bør tilstræbes, at aktiviteterne for alle vandhuller fordeles over planperioden, så der på et givent tidspunkt findes uforstyrrede vandhuller.

Da adgang til vandhullerne og graden af tilgroning langs bredderne er væsentligt i undervisningssammenhæng for de militære brugere, skal aktiviteterne tilrettelægges efter dette og i dialog med de operative brugere.

Vandhullerne er nummeret (1-9) på såvel grundkort (Kortbilag 1) som aktivitetskort (Kortbilag 2).

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
5-1	Alle 9 vandhuller på øvelsesterrænet			Løbende i planperioden	Rydning af bredszone, alternativ oprensning. Aktiviteten skal afstemmes de militære brugeres ønsker og skal sikre kulisserne for militær aktivitet.
5-2	Terrænets nordøstlige del	4		2020/21 og herefter årligt	Rydning og oprensning af grøfter Der foretages rydning af vegetation langs grøfter samt evt. oprensning. For-

					målet er at sikre områdets tilgængelighed, funktionalitet og vandaflledning.
5-3	Vandhul nr. 5 (sydøst for Nærkampsby)	5		2020/21	Bredpleje Op- og nedgangssteder ryddes på bredderne. Træer til fastgørelse af reb skånes. Aktiviteten udføres i dialog med militære brugere. Aktiviteten ses i sammenhæng med Akt. Id 5-4.
5-4	Terrænet mellem Nærkampsby og Stenløkkerne samt dele af Stenløkkerne)	5		2020/21	Hydrologiprojekt Der gennemføres en hydrologisk analyse af hvilke tiltag, der skal iværksættes for at sikret fremrykningsarealet til Nærkampsby, herunder hvorvidt den åbne grøft skal rørlægges, og hvorvidt røret i vandhul 5 skal hæves for at sikre passage. De vandliden- de arealer udgør et problem for de militære brugeres anvendelse.

7.6 Bekæmpelse af invasive plantearter og problemarter

Aktiviteterne gennemføres efter model 8. Japansk pileurt, mangebladet lupin og gyvel findes kun i små bestande på øvelsespladsen. Det er derfor vigtigt at bekæmpe dem nu, da muligheden for at udrydde dem er størst, når bestandene er små. Kæmpe-bjørneklo har tidligere været på terrænet og kan hurtigt etablere sig igen. Overvågning er derfor en vigtig del af bekæmpelsen.

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivetsbeskrivelse
6-1 Ej på kort	Hele terrænet			2021 og herefter løbende i planperioden	Overvågning af kæmpe-bjørneklo. Terrænet overvåges for kæmpe-bjørneklo. Hvis der konstateres forekomster af kæmpe-bjørneklo, iværksættes bekæmpelse.
6-2, Ej på kort	Foran stuehuset ved Jydegård.	6	< 0,01	2021 og herefter løbende i planperioden	Bekæmpelse af japansk-pileurt. Området omkring Jydegård overvåges for forekomster. Den igangværende bekæmpelse af kendte bestande fortsætter ved hjælp af opgravning og slåning. Det skal vurderes, om sprøjtemidler skal anvendes, hvis der ikke opnås et tilfredsstillende resultat med nuværende bekæmpelsesmetoder.
6-3 Ej på kort	Vandhul nr. 5		< 0,01	2021 og herefter årligt løbende i planperioden	Bekæmpelse af gyvel. Der er konstateret en større forekomst af gyvel på søbred- den af vandhul nr. 5. Gyvel er ikke kategoriseret som en invasiv art, men har oftest tendens til at overtage store

					områder og nedkæmpe bundvegetationen. Arten bekæmpes ved slåning og evt. opgravning. Frøspredning må ikke finde sted.
6-4 Ej på kort	Nordøst for Lergraven		< 0,01	2021 og herefter årligt løbende i planperioden	Bekæmpelse af mangelbladet lupin Den konstaterede bestand slås/opgraves i vækstsæsonen, således, at bestanden ikke vokser.

7.7 Kulturhistorie

Fortidsmindeplejen gennemføres efter model 9. Fortidsminderne er vist på grundkortet (Kortbilag 1).

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
7-1	Helleristninger	2c		2022 og derefter hver 5. år i planperioden	Rydning. Der ryddes rundt om helleristningerne for al opvækst af buske og træer således, at de er synlige.
7-2	Røserne	5j		2022 og derefter hver 5. år i planperioden	Lokalisering af Røserne og rydning. Hvis det er muligt, lokaliseres Røserne foretages rydning rundt om for opvækst af buske og træer, således de er synlige.
7-3	Gravhøje	3a 3b		2022 og derefter hver 5. år i planperioden	Delvis rydning Fortidsminderne sikres ved delvis rydning af vedplanter uden jordbearbejdning hver 5 år. Eksisterende solitære træer efterlades.

7.8 Offentlighedens adgang

Aktiviteterne, der gennemføres efter model 10, knytter sig til offentlighedens adgang til terrænet og er ikke vist på aktivitetskortet. Ordensreglementet fremgår af bilag 9.4 og indeholder blandt andet et forbud mod drondeflyvning og anvendelse af metaldetektorer.

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
8-1	Ved indgange til terrænet. (Ej på kort)			2021	Opdatering af skilte Der foretages en opdatering og ensretning af infostandere på terrænet. App'en "Forsvarets Terræner" implementeres med adgang til opdaterede oplysninger.
8-2	Ved indkørselsveje til terrænet			Snarest muligt	Opsætning af bomme Det vurderes fra militær side, at der vil forekomme øget øvelsesaktivitet på terrænet med mange og store 8-hjulede køretøjer med begrænset udsyn. Af hensyn til offentlighedens sikkerhed, skal derfor ved alle indkørselsveje opsættes bomme, så terrænet helt og effektivt kan aflukkes, når det er nødvendigt.

7.9

Kultivering

Aktiviteten udføres efter model 11 og er ej vist på aktivitetskortet.

Id	Lokalitet	Afd.	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
9-1	Overalt på terrænet (Ej på kort)		1-5 årligt	2021 og løbende i planperioden.	Kultivering af terræn Terrænet skal lokalt udjævnnes, så det fortsat er muligt at udføre terrænpleje for at tilgodese militære øvelser.

7.10 Ikke modelbeskrevne aktiviteter

I dette afsnit beskrives aktiviteter, der ikke knytter sig til Forsvarets modeller. Disse er ikke angivet på aktivitetskortet.

Id	Lokalitet	Afd. Litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
10-1	Gammel handlebane (Ej på kort)			2021-22	Oprydning Ved beslutning om at den gamle handlebane ikke skal bruges, skal der ske fjernelse af materiale forbundet med denne.
10-2	Overalt på terrænet (Ej på kort)			2021-22	Oprydning Der skal foretages fjernelse af faciliteter forbundet med tidligere vildtfordring samt på øvelsespladsen generelt.
10-3	Overalt på terrænet (Ej på kort)			2029	Midtvejsevaluering

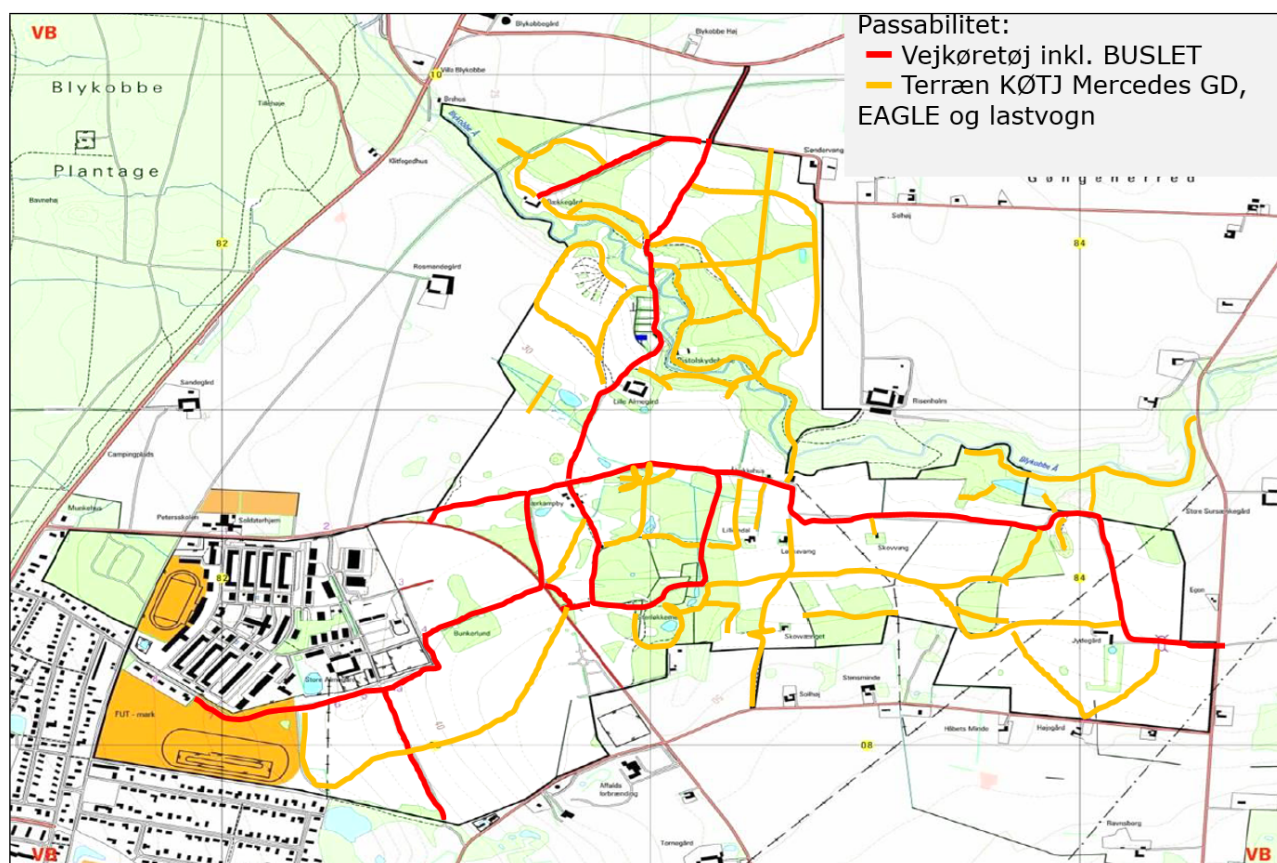
7.11 Militære operative ønsker (projekter)

De militære brugere har under udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan udtrykt en række ønsker til udvikling af terrænet og faciliteter på terrænet. Ønskerne synliggøres i nærværende drifts- og plejeplan, men initieres ikke via denne. Implementering af ønskerne defineres og ressourcefastsættes af de militære brugere.

Ønskerne er angivet separat i dette afsnit, men er ikke medtaget på aktivitetskortet (Kortbilag 2). Aktivitets Id 11-1, der omhandler veje, er vist på Figur 7-1.

	Lokalitet	Afd. Litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
	Udvalgte veje og spor				Vej Operativt ønske om at sikre funktionaliteten af terrænets veje for de militære brugere – især med fokus på, at alle køretøjer ikke nødvendigvis er terrængående (se fig. 7-1).
	Køreteknisk bane	2			Fladeafretning Operativt ønske om sikring af

					terrænet til offensivt kørekursus.
	Overgange over Blykobbe Å				Etablering af faste overgange over Blykobbe Å. Operativt ønske om sikring af passage.
	Køregraven	3			Afret kørespor Operativt ønske om udjævning af spor på skrænter.
	Lergraven				Vejprojekt Operativt ønske om etablering af vej på nordsiden af Lergraven, således, at der er sikres passage langs åen.
	Gammel handlebane				Oprydning Ved beslutning om at den gamle handlebane ikke skal bruges, skal der ske fjernelse af materiale forbundet med denne.

Figur 7-1: Operativt ønske til forskellig grad af passabilitet af vejnettet på Almegård Øvelsesplads.

8. REFERENCER

EU (1992): Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter

EU (2000): Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger

FES (2019): FES-bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FESBST 610-6.

FES (2015): Almegård Øvelsesplads. Evaluering af drifts- og plejeplan 2004-2018. Tilgængelig på www.ejendomsstyrelsen.dk

Forsvarsministeriet (2002): Bekendtgørelse nr. 64 af 30. januar 2002 om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder

Miljø- og Fødevareministeriet (2017): Bekendtgørelse af lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven)

Miljø- og Fødevareministeriet (2015): Bekendtgørelse 1732 af 21. dec. 2015 om støjregulering af Forsvarsministeriets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner

Naturstyrelsen (2016b): Bekendtgørelse 867 af 27. juni 2016 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt

Skov- og Naturstyrelsen og Hærens Operative Kommando (2004): Almegård Øvelsesplads. Drifts- og plejeplan 2004-2018. Tilgængelig på www.ejendomsstyrelsen.dk

Skov- og Naturstyrelsen (1993): Vejledning om naturbeskyttelsesloven. Med efterfølgende ændringer. Miljøministeriet

Søgaard, B., & Asferg, T. (2007): Håndbog om dyrearter. Faglig rapport fra DMU nr. 635. Århus Universitet: Danmarks Miljøundersøgelser

9. BILAG

9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner og arealer, hvorpå der eksempelvis er anlagt flyvestationer, er erhvervet over en hundrede år lang periode. En stor del udgøres af arealer, der tidligere har tjent land- og skovbrugsmæssige formål. I takt med at jordbrugsdriften er ophørt eller ekstensiveret, er der på mange arealer blevet plads til den natur, der ellers er trængt i det omgivende intensivt udnyttede danske landskab. Cirka halvdelen af Forsvarsministeriets samlede areal er udpeget som Natura 2000 område, og cirka halvdelen heraf udgør naturtyper, der er udpegningsgrundlag for områderne. 2/3 af de udpegede naturtyper er i høj eller god naturtilstand. Ligeledes huser Forsvarsministeriets arealer et bredt udsnit af internationalt prioriterede og beskyttelseskrævende arter, herunder ikke mindst fuglearter, der er tilknyttet næringsfattige, våde og lysåbne naturtyper. Til dette kommer en række dansk beskyttede naturtyper, f.eks. næsten 1.000 søer samt moser, heder, overdrev mv. I alt ca. 15.000 ha er således registreret som beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der findes herudover 147 km beskyttede vandløb. Endelig rummer Forsvarsministeriets arealer værdifulde og typiske danske natur- og kulturlandskaber med et bredt og stabilt indhold af karakteristiske og ikke beskyttelseskrævende arter. Med indholdet af landskaber, naturtyper og arter og med mulighed for at give råderum for dynamik og processer er Forsvarsministeriets arealer et meget væsentligt bidrag til at bevare biodiversiteten i Danmark og Europa. De større militære områder udgør arealmæssigt en væsentlig del af konkrete lokalområder i Danmark, hvor de ligger ruralt og med en klar underrepræsentation af vejanlæg og bebyggelse. De større områder repræsenterer ofte flere landskabstyper. Karakteristisk for mange er kyst-, klit- og hedelandskaber, ikke mindst skydeområderne, hvor de åbne landskaber bruges som nedslags- og målområder. En meget stor del udgøres af egentlige kulturlandskaber, særligt åbne områder, der er udviklet igennem agerbrug og skovdrift, hvoraf store dele er skabt igennem målrettet klitplantning eller egentlige skovbrugsformål, men hvor der også er væsentlige militære interesser, f.eks. i form af uddannelse i kamp i lukket terræn. En række arealer, særligt øvelsesarealerne, er præget af landskaber, der kan karakteriseres som "halvåbne", dvs. åbne arealer med spredt og ofte gruppevis bevoksning. Denne struktur er i mange tilfælde et produkt af en målsætning om at kunne tilrettelægge øvelser, så der skabes mulighed for kombineret skjul og fremrykning i samme område. Det halvåbne landskab er ligeledes et resultat af et åbent landskab, der er under naturlig tilgroning. De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder.

9.2 Modeller

Driften skal understøtte og tilsikre at uddannelses- og øvelsesvirksomhed både nu og fremadrettet kan finde sted på Forsvarsministeriets arealer. Driften skal sikre, at skyde- og øvelsesterrænerne til hver en tid har tilfredsstillende kulisser til den nødvendige uddannelse og træning af enheder under realistiske forhold for de operative enheder og myndigheder under Forsvarsministeriet, samtidigt med at naturbeskyttelseslovgivning overholdes.

Driften må ikke resultere i indskrænkninger af de operative enheders brug af skyde- og øvelsesterrænerne på sigt. Derimod skal driften til stadighed fremme de operative enheders muligheder for fleksibilitet i uddannelses- og øvelsesøjemed

Driftsformen tjener således som det redskab, Forsvarsministeriet anvender til at gennemføre en arealforvaltning, der bedst muligt tager hensyn til de operative behov.

Mange aktiviteter går igen fra areal til areal og i øvrigt fra terræn til terræn. Det er derfor hensigtsmæssigt at samle de overordnede beskrivelser af identiske typer af aktiviteter, også kaldet "modeller". Samlet fun-

gerer modellerne således som en værktøjskasse for beskrivelsen af de konkrete aktiviteter, der fremgår af det følgende afsnit, og som henfører aktivitetstyperne til de enkelte delarealer. Det er i nogle tilfælde tilstrækkeligt alene at henvise til en model, men i de fleste tilfælde suppleres med en yderligere beskrivelse af aktiviteten på den konkrete lokalitet. I en række tilfælde er tiltagene på det enkelte areal dog så individuelle, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt at udarbejde en egentlig model. Her vil aktiviteten beskrives specifikt - i visse tilfælde med reference til en separat projektbeskrivelse.

Almegård Øvelsesplads – anvendte modeller

En beskrivelse af de modeller, der tages i anvendelse på Almegård Øvelsesplads, er gennemgået nedenfor. Det drejer sig om modeller, der beskriver rydninger og slåninger af, kultivering, pleje af bevoksninger, hydrologi, bekæmpelse af invasive plantearter, offentlig adgang samt hensyn til særligt beskyttelseskrævende dyrearter. Beskrivelsen af modellerne foretages på et overordnet niveau. Den konkrete lokale anvendelse af modellerne på Almegård Øvelsesplads er beskrevet i kapitel 7.

En række aktiviteter kan kræve myndighedstilladelse forud for gennemførelse. Hovedreglen er, at ethvert tiltag, der ikke regelmæssigt og igennem en årrække lovligt har været gennemført på et areal, kræver enten anmeldelse til eller tilladelse hos myndighederne. Emnet er uddybet under beskrivelsen af de enkelte aktivitetsmodeller.

Model 1. Rydning

Rydning kan iværksættes på alle lysåbne naturtyper, der er tilgroet eller er under tilgroning med træagtig opvækst mindre end ca. 10 cm (diameter). Særligt slette, græsland og mose og mange landskabselementer som f.eks. fortidsminder plejes ved rydning. Fældning af plantede skovbevoksninger med efterfølgende konvertering til lysåbne naturtyper betragtes i denne forbindelse også som rydning.

Rydningens gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter. Hvor tilgroningen er massiv, vil der være behov for en relativt omfattende førstegangspleje, der kan muliggøre efterfølgende løbende vedligeholdelse ved eksempelvis slåning, afgræsning eller afbrænding. Tiltagene kan udføres såvel motormanuelt som maskinelt afhængig af situationen. Rydningen kan gennemføres som en total rydning, hvor i princippet al opvækst nedskæres og fjernes. Af hensyn til blandt andet militæranvendelse, landskabsæstetik samt større dyr og fugle kan rydningen undertiden gennemføres som en delvis rydning, hvor der efterlades enkelte eller grupper af træer og buske. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i aktivitetsbeskrivelserne. På beskyttede naturarealer skal det nedskårne materiale fjernes fra arealerne, hvis det er muligt.

Rydning medfører oftest en ændring af naturtilstanden og må på beskyttede naturarealer som udgangspunkt ikke udføres uden dispensation fra den relevante myndighed. For fredskovspligtige arealer kan der også kræves dispensation, hvis ikke skovlovens generelle muligheder for etablering af nye åbne naturarealer kan finde anvendelse.

Model 2. Ekstensiv slåning

Slåning er velegnet til vedligeholdende pleje på hede, slette og strandeng samt brandbælter, hvor eventuel træagtig opvækst er mindre end ca. 1 cm (diameter). Slåning gør i en række tilfælde øvelsesaktiviteter lettere at gennemføre og kan endvidere anvendes som forberedelse til afbrænding og lette styringen heraf.

Slåning foretages maskinelt. Ved slåning af græsarealer og lignende skal der sigtes mod en mosaikstruktur, hvor slåede og ikke-slåede arealer indgår. Slåningerne kan f.eks. ske i mindre områder på 50 m x 100 m. Risikoen for at dræbe vildt skal minimeres, f.eks. ved forudgående bortskræmning eller langsom fremkørehastighed, og større græsarealer slås cirkulært fra markcentrum mod kanten. Afslået lyng skal fjernes fra arealerne og det tilstræbes ligeledes, at afslået græs bortskaffes fra § 3 beskyttet natur. En variant af slåning er høslæt, hvor afslået græs tørres eller wrappes til bortkørsel og anvendelse som foder eller brændsel, afhængig af kvalitet og efterspørgsel.

Græsarealer kan med fordel slås minimum en gang årligt, hvorimod slåning af hede skal ske mindre hyppigt med henblik på en rotation, hvor det enkelte areal ved slåning eller andre plejemetoder ikke forynges hyppigere end cirka hvert 10. år. Slåning på hedearealer skal betragtes i sammenhæng med afskrælning af lyngtørven (morlaget), der fjerner mange næringsstoffer, der er den væsentligste trussel mod hedens eksistens.

Af hensyn til dyrelivet må slåning kun gennemføres i perioden 15. juli – 15. april. På arealer, hvor vegetationen holdes kortklippet gennem hele perioden, må slåning dog gennemføres hele året. For lyngarealer er det bedste tidspunkt i februar og marts måned. Andre tidspunkter for slåning kan der være aktuelle i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter.

Førstegangsslåninger vil umiddelbart kræve dispensation i relation til naturbeskyttelsesloven på beskyttede naturtyper.

Model 3. Opsamling af afslået materiale

Opsamling af afslået materiale gennemføres for at fjerne flest mulige næringsstoffer. På den måde bidrager det på næringsfattige naturtyper til opretholdelse af de ønskede vækstbetingelser.

Opsamling af afslået materiale kan gennemføres både på arealer, hvor der er foretaget slåning og på arealer, hvor der foretages slåning/knusning. Opsamling udføres så mindst 90 % af det afslåede materiale fjernes. Opsamling skal ske enten i samme arbejdsgang som slåning eller senest 1 uge efter slåningen. Disse kvalitetskrav skal være overholdt for minimum 80 % af arealet. Afvigelser må ikke være samlet et sted, men skal være jævnt fordelt over hele terrænet. Det afslåede materiale skal presses i baller og deponeres ved kørefast vej, eller det kan deponeres i løs form ved kørefast vej efter nærmere anvisning. Hvilke muligheder der anvendes er afhængig af terræn, type af materiale, afsætningsmuligheder og fremkomsten af nye anvendelsesmuligheder. Opsamling gælder arealer der er omfattet af naturbeskyttelseslovgivning.

Model 4. Afgræsning

Afgræsning skal forinden igangsættelse altid godkendes af Forsvarskommandoen, og være foreneligt med det operative behov. Det skal tillige tilsikres at afgræsning ikke medfører begrænsninger for den operative brug fremadrettet.

Ved et passende græsningstryk kan afgræsning modvirke tilgroning med høj urte- og græsvegetation samt træer og buske. I modsætning til rydning kan afgræsning kun sjældent genskabe lysåbne naturtyper, men først og fremmest bidrage til at vedligeholde eksisterende lysåbne arealer. I forhold til den militære arealudnyttelse er afgræsning dog ofte problematisk - særligt i skydeområder, hvor græssende dyr kan blive ramt, og hvor tilsyn kan være besværliggjort i perioder med vedvarende skydeaktiviteter. I skydeområder kan afgræsning derfor som udgangspunkt kun lade sig gøre i skydefri perioder af en vis varighed f.eks. i sommerferien.

Græsning foretages i så store områder, at indhegning, udsætning og pasning af dyr bliver så rationel som muligt. Indenfor større hegnede arealer foretages afgræsningen om muligt i rotation i delhegn, så der opstår forskellige stadier af afgræsning. Art og race vælges efter lokale muligheder, egnethed, vegetationstyper, jordbund, hydrologiske forhold mv., men der tilstræbes at anvende robuste racer. Hegning, vanding, læ og andre dyrevelfærdsmæssige forholdsregler skal tilgodeses igennem forpagtningsaftale.

Model 5. Beplantningspleje

Levende hegn og beplantninger skal løbende plejes, så de bevares lysåbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske. I levende hegn, krat og beplantninger skal gamle og døende træer bevares, hvis dette er foreneligt med den operative brug. Fremtidens gamle træer skal udvikles gennem en målrettet hugst, der skaber plads til udvikling af kroner og rodnet på udvalgte træer/grupper af træer.

Eksisterende dødt ved i form af stående og væltede døde træer efterlades. Hule træer, nedfaldne grene og kvasbunker fjernes som udgangspunkt ikke.

Ved etablering må alene anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede træer og buske.

Model 6. Skovudviklingstype 94: Urørt skov

Urørt skov defineres som skovområder, der friholdes for drifts- og plejemæssige aktiviteter fra et nærmere angivet tidspunkt. Et væsentligt argument for at udlægge urørt skov er at skabe gode og realistiske rammer for den militære uddannelse. Det betyder, at øvelsesaktiviteter uhindret kan finde sted, ligesom der fremover gennemføres de indgreb i de urørte skovområder der er nødvendige for at skovområderne kan udvikles til Forsvarets brug. Med tiden vil et urørt skovareal udvikle et urskovslignende præg med en strukturmæssig mangfoldighed, herunder væltede og døde træer samt træer af forskellig art og aldre i varierende grupperinger. I den urørte skov vil den naturlige vandbalance desuden blive genskabt, i den udstrækning, den har været påvirket gennem dræning mv. Dette vil yderligere bidrage til mangfoldigheden af strukturer. Bræmmer langs vådområder (søer og vandløb) udlægges generelt til urørt skov. I tilfælde af at der kun findes begrænsede arealer af den pågældende bevoksningstype kan anvendes andre udlægningskriterier, hvilket i særdeleshed gør sig gældende på flere jyske terræner med betydelig nåletræsdominans.

Militære udviklingsmål: Den urørte skov giver et kaotisk og til tider jungleagtigt skovbillede, der vil give naturlige skjule- og sløringsmuligheder kombineret med udfordringer ved bevægelse og fremrykning.

Model 7. Hydrologi

Eksisterende søer, vandhuller og grøfter vedligeholdes, hvor den militære anvendelse, lovgivningsmæssige forpligtelser taler herfor. Alle indgreb, der ændrer hydrologiske forhold, vil som udgangspunkt kræve tilladelse efter lovgivningen.

Pleje af vandhuller må alene gennemføres i perioden 1. august til 31. marts. Her skal man dog være opmærksom på regionale forskelle i paddefaunaen og dennes forskellige yngleperioder.

Model 8. Invasive arter

Invasive arter udgør en trussel for en række af de naturtyper og arter, der findes på Forsvarsministeriets terræner. Invasive arter er plante- eller dyrearter, der ved menneskets direkte eller indirekte hjælp er flyttet fra én del af verden til en anden og her påvirker biodiversiteten negativt.

Modellen opstilles som redskaber til forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter for at værne hjemmehørende og beskyttelseskrævende arter og naturtyper samt øvrige driftsmålsætninger på Forsvarsministeriets terræner mod negative effekter af invasive arter og for at modvirke, at terrænerne udgør udviklings- og spredningssteder for invasive arter.

Der er 20 terrestriske og 4 akvatiske plantearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter, som forekommer i Danmark i forholdsvis begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt. Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarsministeriets arealer er der særlig fokus på følgende arter: rynket rose, bjergfyr, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt/kæmpe-pileurt og glansbladet hæg.

Alle invasive plantearter bekæmpes igennem en række af de ovenstående modeller, såsom rydning, slåning, afgræsning og afbrænding. I visse tilfælde er opgravning/-rykning praktisk overkommeligt. Kæmpe-bjørneklo kan bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger, men ellers ved rodstikning, skærmapning, slåning og afbrænding. Bekæmpelsesmetoden afhænger af antallet af individer i bestanden, hvilket stadie bestanden befinder sig i, samt dens voksested.

Model 9. Pleje af fortidsminder

Fortidsminder beskyttes mod erosion og slidtage som følge af færdsel og kørsel. Dette sker gennem afmærkning.

Fortidsminder skal plejes i et omfang og på en måde, så vegetationen ikke bidrager til fortidsmindets nedbrydning. Plejen sker gennem rydning og/eller slåning (uden jordbehandling), som sikrer mod erosion og desuden sikrer fortidsmindets synlighed. Der henvises til modeller for rydning og slåning.

Model 10. Offentlig adgang.

Forsvarsministeriets arealer er som udgangspunkt åbne for offentligheden, når der ikke er militære aktiviteter, mellem solopgang og solnedgang. Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer mv. kan være permanent afspærret for offentligheden af sikkerhedsmæssige hensyn.

De arealer, der ikke permanent er afspærrede, vil være åbne for offentlig færdsel på befæstede veje, når disse ikke anvendes til uddannelses- og øvelsesformål. På arealer, der er åbne for offentligheden, vil det som udgangspunkt også være muligt at cykle eller enkelte steder at ride. Informationsstander og ordensreglementer vil indeholde beskrivelser af, hvorledes cyklister og ryttere kan anvende arealerne.

Gennemførelse af organiserede aktiviteter kræver forudgående tilladelse fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Der henvises i øvrigt til hjemmesiden www.ejendomsstyrelsen.dk

Model 11. Kultivering

Kultivering, for eksempel i form af stubharvning, pløjning, fræsning eller knusning anvendes aktuelt som forberedende indsats til eksempelvis slåning, typisk hvor terrænet på grund af kørsel med terrængående køretøjer er for ujævnt til at blive slået.

Model 12. Artsbeskyttelse

For at tilgodese særligt beskyttelseskrevende arter er for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet nedenstående retningslinjer, for så vidt angår aktiviteterne tidsmæssige gennemførelse:

Aktivitet	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skovning, flisning, knusning												
Fældning af træer som potentielt er redetræer for kolonirugende fugle												
Fældning af træer som potentielt er redetræer for rovfugle og ugler												
Fældning hule træer og træer med spættehuller												
Fældning af træer som potentielt er redetræer for ørne, sort stork eller rød glente												
Aktiviteter, der kan ødelægge områder med digesvalereder												
Afbrænding af hede												
Slåning og rydning af hede												
Slåning af græsarealer 1. gang												
Oprensning vandhuller												

Signatur	Forklaring
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten bør ikke gennemføres
	Aktiviteten kan gennemføres

Figur 9-2: Aktivitetstypernes tilladte gennemførelsesperioder (FES, 2019).

9.3 Ordensregler

Marts 2020

Velkommen til Almegård Øvelsesplads

Almegård Øvelsesplads er et militært område, der anvendes af forsvaret til uddannelse af soldater i hæren. Øvelsespladsen er tilknyttet Garnisonen Almegård Øvelsesplads. Det samlede areal udgør omkring 247 ha og har været anvendt af forsvaret siden 1953.

Almegård Øvelsesplads huser både værnepligtige og skoleelever, hvilket betyder, at øvelsespladsen bruges meget intenst til uddannelse. Øvelsesaktiviteter med skydninger og pludselige fremrykninger er ikke foreneligt med offentlighedens færdsel og sikkerhed. Derfor er øvelsespladsen helt eller delvist afspærret, når der foregår øvelser og skydninger på terrænet.

Ved skarpskydninger eller skarp brug af håndgranat hejses tillige en advarselsskugle i et antal signalmaster fordelt over terrænet.

Ved færdsel gælder:

- Færdsel er kun tilladt på cykel eller til fods
- Hunde skal altid føres i snor
- Det er forbudt at opsamle ammunition eller dele heraf
- Bivuakering og brug af åben ild er forbudt
- Vis hensyn til dyre og fugleliv
- Færdsel sker på eget ansvar
- Ridning er kun tilladt på afmærket rute, der fremgår af informationsskilte
- Flyvning med droner er forbudt
- Brug af metaldetektorer er forbudt
- Færdsel kun tilladt fra solopgang til solnedgang og kun, når terrænet ikke anvendes

9.4 Kommentarer fra ekstern høring

Drifts- og plejeplaner samt tillæg hertil, forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. For Drifts- og plejeplanen for Almegård Øvelsesplads 2021-35 blev den eksterne høring igangsat jævnfør høringsskrivelse af 4. oktober 2021. Høringsfristen blev fastsat til den 2. november 2020.

I nedenstående tabel fremgår hvilke interesser, som er blevet hørt, samt hvilke høringssvar, der er modtaget inden for høringsfristens udløb.

Institution	Høringssvar
Miljøstyrelsen	
Naturstyrelsen	
Slots- og Kulturstyrelsen	
Bornholms Regionskommune	✓
Slots- og Kulturstyrelsen	
Dansk Naturfredningsforening	
WWF – Verdensnaturfonden	
Dansk Ornitologisk Forening	
Dansk Jægerforbund	
Friluftsrådet	
Dyrenes Beskyttelse	
Verdens skove	
Entomologisk Fagudvalg	
Dansk Pattedyrsforening	
Nordisk Herpetologisk Forening	
Dansk Sportsfiskerforbund	
Dansk Landskabsøkologisk Forening	
Landbrug og Fødevarer	
Botanisk Forening	
Bangsgaard og Paludan	
Danmarks Kulturarvsforening	

Behandlingen af de fremkomne høringssvar fremgår af nedenstående, og bemærkningerne fra Bornholms Regionskommune kan ses i bilag 9.5 i deres fulde ordlyd i bilag 9.6.

Bornholms Regionskommune

Kommunen har i til drifts- og plejeplanen påpeget følgende:

1. Den fremskrevne udvikling for landskabstyperne i 2034, bør tilpasses, så de eksisterende overdrevsområder udelukkende markeres som 'åbne eller halvåbne landskaber'.
2. Der er fejl i det fremsendte kortmateriale, hvor to gravhøje er markeret som "helleristning", og helleristningsstenen er markeret som "gravhøj".

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelsens svar:

Ad 1) Figur 6-2 er tilpasset så overdrevsarealerne kun fremskrives med landskabstyperne 'åbne eller halvåbne'.

Ad 2) Kortmaterialet er tilrettet.

9.5 Høringssvarene

9.5.1 Bornholm Regionskommunes høringssvar

Bornholms Regionskommunes bemærkninger til ny Drifts- og plejeplan for Almegård Øvelsesplads 2021-2035

Tak for forlængelse af høringsfristen. Bornholms Regionskommunes har bemærkninger vedr. naturpleje og fortidsminder, hvilket fremgår af nedenstående.

Vedr. naturpleje:

Bornholms Regionskommune har gennemgået planen særligt med fokus på planlagte indsatser for de § 3-beskyttede naturtyper, idet kommunen er myndighed på området. Som det også nævnes i planen, forudsættes det, jf. vejledningen til naturbeskyttelsesloven, "at de statslige arealforvaltningsmyndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand". På Almegårds Øvelsesplads udgøres de § 3-beskyttede naturtyper af store arealer registreret som beskyttet overdrev samt et antal beskyttede søer/vandhuller.

Om beskyttede naturtyper fremgår det af planens målsætninger (afsnit 3.2.2 side 15), at 'Der skal foretages slåning og/eller afgræsning på alle overdrevsarealer samt rydning af træopvækst på arealer, hvor slåning ikke er tilstrækkelig eller mulig at gennemføre. Vandhuller plejes gennem pleje af bredarealer og evt. oprensning'. Endvidere fremgår det, at invasive arter bekæmpes.

På Kortbilag 2 Aktivitetskort er der med gul farve markeret arealer, hvor der vil blive foretaget slåning med opsamling.

Det fremgår endvidere af afsnit 5.2.1, at 'Det er ønskeligt at undgå frigivelse af næringsstoffer i forbindelse med plejen på § 3-arealer. Nedskåret eller slået plantemateriale må altid i videst muligt omfang fjernes og bortkøres fra arealerne i overensstemmelse med de generelle retningslinjer.'

Bornholms Regionskommune bemærker i overensstemmelse med ovenstående, at det er vigtigt for naturtilstanden på de beskyttede overdrev, at de slås, og at det afslåede materiale opsamles og fjernes fra overdrevene. Det er derfor positivt, at forsvaret vil foretage slåning med opsamling på de beskyttede naturarealer og også på andre lysåbne arealer i området, som herved vil kunne udvikle en bedre naturtilstand. Ligeledes er det positivt, at der vil blive foretaget afgræsning af nogle arealer.

I afsnit 6 om Visioner beskrives de langsigtede visioner for landskabstyper og arealudvikling. Her indeles landskabet i henholdsvis 'lukkede, halvåbne og åbne landskaber'. Figur 6-2 er et kort, der viser landskabstyperne i 2019 og en fremskrevet udvikling i 2034. Det fremgår af figuren, at flere områder, som i dag er beliggende i § 3-registrerede overdrev, er markeret som landskabstypen 'lukket landskab'. Lukket landskab er beskrevet som overvejende bestående af ældre løvskov og krat. Bornholms Regionskommune forstår kort 6-2 som, at der på arealer markeret som 'lukket landskab' skal vedblive at være skov og krat.

Bornholms Regionskommune bemærker, at figur 6-2 virker til at være i modstrid med de ovenfor beskrevne tiltag på overdrev og herunder kortbilag 2, hvor de samme arealer er markeret som arealer, som vil blive slået. Samtidig virker kortet og den langsigtede vision til at være i modstrid med naturbeskyttelseslovens § 3 og de statslige arealforvaltningsmyndigheders forpligtigelse til at holde deres arealer i en rimelig stand. Det er kommunens vurdering, at en rimelig stand som minimum må være, at arealerne opretholdes som naturtypen overdrev, som er en lysåben naturtype, og dermed ikke vokser til i skov og krat. Det ses af luftfotos, at der gradvis er sket en tilgroning af dele af de § 3-beskyttede overdrev (sammenlign f.eks. med luftfoto fra 2006), som tidligere var mere åbne. Efter kommunens vurdering bør tilgroede arealer ryddes eller ryddes delvist, så arealerne kan bevares som lysåbne overdrev med indslag af træer og krat. Overdrevsarealerne bør efter kommunens vurdering på figur 6-2 med visionen for 2034 derfor ikke have dele markeret som 'lukket landskab' men udelukkende som 'halvåbne og åbne landskaber'.

I forhold til pleje af søer og vandhuller, bakker Bornholms Regionskommune op om den beskrevne tilgang med pleje af bredarealer og evt. oprensning, og bemærker hertil blot, at oprensninger kræver dispensation fra kommunen.

Vedr. fortidsminder: Der står i teksten: På terrænet findes som tidligere nævnt fire gravhøje, to røser og en sten med helleristninger. De fire gravhøje afkaster 100 m beskyttelseslinje omkring sig.

Det kan bemærkes at alle de nævnte fortidsminder er fredede fortidsminder der alle har en 100m beskyttelseslinje omkring sig.

Der er fejl på kortmaterialet, hvor to gravhøje er markeret som "helleristning", og helleristningsstenen er markeret som "gravhøj"

Vedhæfter kortoversigt med registrering af fortidsminder som alle har 100m beskyttelseszone. Der er medtaget de fortidsminder, som ligger udenfor arealet, men som har 100m zone ind over arealet.

"Oversigtskort med fredede fortidsminder"

"Oversigtskort med 100m fortidsmindebekyttelseslinje"

Venlig hilsen

Katrine Høst
Landskabsforvalter

Center for Natur, Miljø og Fritid
Natur og miljø
Skovløkken 4, Tejn
3770 Allinge

www.brk.dk

Bornholms Regionskommune

Telefon: 5692 2055
Mobil: 6115 1771
Katrine.Hoest@brk.dk

Militærnatur

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark. Sammenlagt forvalter Forsvarsministeriet over 30.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse. Mange militære arealer er i perioder åbne for civile, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer. I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesbehov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på [www. Forsvaret.dk](http://www.Forsvaret.dk)